

HOOGHEEMRAADSCHAP
**DE STICHTSE
RIJNLANDEN**

Begroting 2020

Duurzaam in ontwikkeling

Inhoudsopgave

Voorwoord	3
1. Stichtse Rijnlanden duurzaam in ontwikkeling	5
2. Introductie begroting 2020	6
3. Begroting in één oogopslag	9
4. Thema's	12
5. Veiligheid	16
5.1 Waterkeringenbeheer	17
5.2 Muskusrattenbeheer in eigen gebied	20
5.3 Calamiteitenzorg	21
6. Voldoende water	23
6.1 Watersysteembeheer	24
6.2 Beperking gevolgen klimaatverandering	28
7. Gezond water	32
7.1 Gezond Water	33
7.2 Zuiveringsbeheer	36
8. Bestuur, middelen en maatschappij	40
8.1 Genieten van water	42
8.2 Vitale overheidsorganisatie	42
9. Kredieten en investeringsbegroting 2020	47
10. Belastingen	53
11. Paragrafen	54
11.1 Ontwikkelingen sinds het vorige begrotingsjaar en meerjarenbegroting 2020	55
11.2 Uitgangspunten en normen	56
11.3 Kostentoedeling	57
11.4 Reserves en voorzieningen	58
11.5 Weerstandsvermogen	63
11.6 Financiering	66
11.7 EMU-saldo	69
11.8 Incidentele baten en lasten	70
11.9 Verbonden Partijen	70

Voorwoord

Deze begroting is het slotstuk van een bestuurlijk bijzonder jaar; met waterschapsverkiezingen, een nieuw coalitieakkoord en een nieuwe dijkgraaf. Met het coalitieakkoord 'Verder bouwen aan toekomstbestendig waterbeheer' geeft dit college antwoord op ontwikkelingen zoals deze in de vorige begroting en voorjaarsnota gesignaleerd zijn en de te krappe jas. Belangrijke ambities in het akkoord zijn onder meer het zetten van grote stappen richting het energieneutraal zijn in 2030, het verder remmen van de bodemdaling in ons veenweidegebied, het bijdragen aan circulariteit, biodiversiteit en waterkwaliteit met onze eigen werkzaamheden en het vergroten van het waterbewustzijn.

We zien dat de veranderingen om ons heen, zoals de klimaatverandering, mogelijk groot zijn, maar ook grote onzekerheden met zich mee brengen. Die ontwikkelingen en de daarbij horende onzekerheden vragen om adaptief waterbeheer en ook om adaptief besturen. We weten welke kant het op gaat, maar de verdere concretisering van de opgaven ontvouwen zich pas gaande weg. Dit vraagt het lef om keuzes te durven maken en om het creëren van financiële ruimte om deze ontwikkelingen in op te vangen. Ons doel is onze omgeving leefbaar te houden binnen de onvermijdelijke veranderingen die plaatsvinden. Hierbij werken we vanuit het beginsel 'samen met'. We zien het vinden van oplossingen voor de maatschappelijke opgaven als een verantwoordelijkheid van ons allen: van overheid, industrie, grondeigenaar tot inwoner. Een beheerste tariefontwikkeling voor allen die belasting betalen is ons financieel uitgangspunt.

Met deze begroting geven we invulling aan de concrete afspraken uit de Voorjaarsnota 2019 en het coalitie akkoord 'Verder bouwen aan toekomstbestendig waterbeheer'. Voor de ambities die verder weg liggen en grote omslagen met zich meebrengen, zoals bijvoorbeeld duurzaamheid en veenweide worden uitwerkingen gemaakt. De verdere invulling van deze en andere ambities zullen bij de komende Voorjaarsnota's ingebracht worden. Ook verschijnen op de horizon al weer nieuwe uitdagingen voor het waterbeheer. Aan de kant van het watersysteem zien we onder meer opgaven voor de zoetwatervoorziening in ons gebied en de tweede Deltabeslissing voor zoetwater en de verbeteropgaven voor waterkwaliteit, in de breedte van het waterschapswerk speelt de digitale transitie en aan de kant van Zuiver zijn er de invulling van de duurzaamheidsopgaven, aanpak van microverontreinigingen en een nieuwe slibstrategie. Stapsgewijs geven we invulling aan de opgaven die zich voordoen. Zo zijn we steeds duurzaam in ontwikkeling waarbij we ons geleidelijk aanpassen aan de veranderende omstandigheden.

Het college,

De Stichtse Rijnlanden, oktober 2019

1. Stichtse Rijnlanden duurzaam in ontwikkeling

Hoogheemraadschap de Stichtse Rijnlanden werkt, samen met partners en inwoners, aan water: niet te veel en niet weinig, veilig, schoon en gezond voor mens, plant en dier. We doen dit onder meer door het beheren van 9.000 km watergangen en het zuiveren van ruim 220 miljoen liter water per dag. Met het onderhoud en versterken van onze dijken (564 km kering in totaal) beschermen we ons beheergebied en een groot deel van West-Nederland tegen hoogwater. Tegelijkertijd zet Stichtse Rijnlanden in op het vergroten van waterbewustzijn en het beleefbaar maken van de waterschapswerken. Het onderhouden en tegelijk toekomstbestendig maken van ons watersysteem en onze rioolwaterzuiveringen is een grote opgave die zowel extra capaciteit als geld vraagt. In deze begroting zijn de opgaven voor 2020 financieel vertaald.

Deze begroting is de eerste begroting van een nieuwe bestuursperiode. De begroting is een vertaalslag van het meerjarenbeleid dat in de Voorjaarsnota is neergezet én een eerste invulling van de ambities zoals deze in het coalitieakkoord 'Verder bouwen aan toekomstbestendig waterbeheer' zijn opgenomen. In de afgelopen jaren is gewerkt aan de fundering voor toekomstbestendig waterbeheer. Met deze begroting zetten we de volgende stappen in een duurzame ontwikkeling naar een toekomstbestendig waterschap. Zo blijven we in ontwikkeling. De opgaven vragen dit van ons.

Zoals gesteld in het coalitieakkoord leven we in dynamische tijden. Er zijn grote transities gaande (klimaat, energie, landbouw, digitalisering, omgevingswet) en die leggen ook een claim op het werk van het waterschap. We zetten de komende jaren daarom extra in op duurzaam en robuust waterbeheer, energietransitie, circulair werken, klimaatadaptatie en gezond water. Tegelijkertijd vervolgen we de ingeslagen weg, waarbij we blijven werken aan het versterken van de ambtelijke organisatie tot een toekomstbestendige beheer-, ontwikkel- en projectenorganisatie.

Het is hierbij de uitdaging om onder de veranderende omstandigheden de taken van het waterschap goed te blijven vervullen en daarbij de lasten voor de burger beperkt te houden. In het coalitieakkoord zijn ambities gesteld met een helder financieel kader. We geven invulling aan de opgaven binnen dit kader: kostendekkende tarieven en gelijkmatige en voorspelbare ontwikkeling van de lasten. Met de keuzes in deze begroting blijven we onder het afgesproken plafond van 4,0% stijging per jaar van de totale belastingopbrengsten voor het waterschap.

2. Introductie Begroting 2020

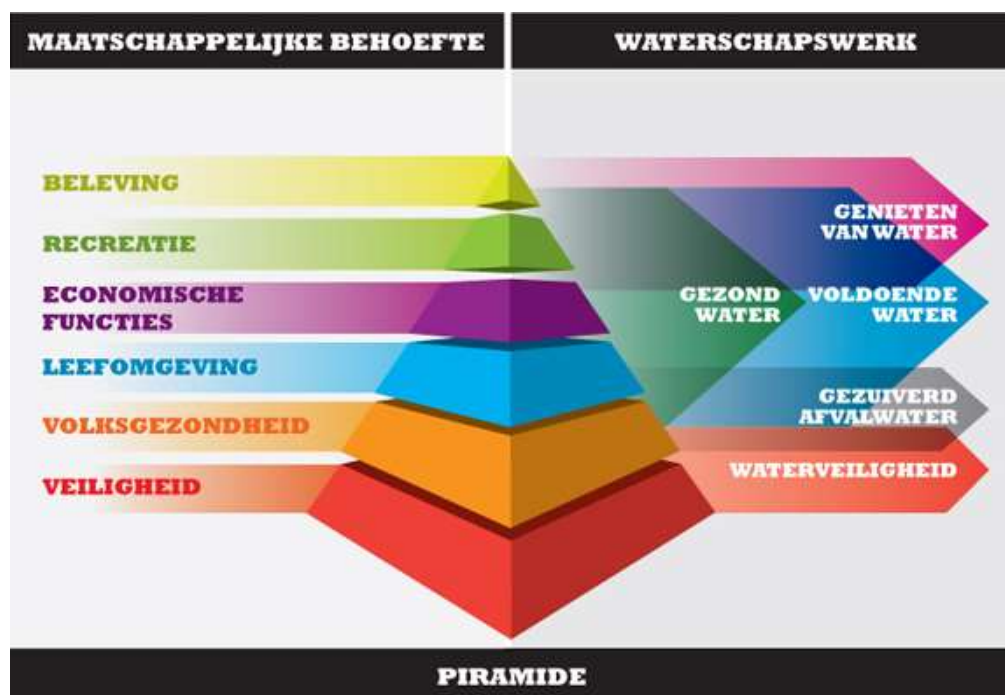
Met deze begroting geven we invulling aan de werkzaamheden en opgaven voor het waterschap in 2020. Aan de hand van de 4 thema's 'Veiligheid, Voldoende water, Gezond water en Bestuur, middelen en maatschappij' beschrijven we kort een aantal highlights van het werk in 2020 en de financiën per thema. We maken daarbij ook de koppeling met de effectindicatoren waarmee we voortgang van onze maatschappelijk doelen volgen, om zo te laten zien aan welke doelen deze werkzaamheden bijdragen. De ambities die leiden tot een verhoging van de kosten worden toegelicht. Daarbij is concreet aangegeven welke extra kosten voor 2020 hiervoor zijn opgenomen in deze begroting. De structurele kosten voor het uitvoeren van de waterschapstaken zijn niet nader toegelicht, maar uitsluitend opgenomen in de financiële overzichten.

Investeringsniveau

Ook komend jaar is er een stijging in het investeringsniveau: zowel in de (werkzaamheden aan) de grote projecten als in de reguliere projecten. De stijging van deze investeringsuitgaven brengen ook op andere vlakken extra kosten met zich mee, zoals ten aanzien van de bedrijfsvoering en voor ICT. Deze kosten zijn opgenomen onder 'Bestuur, middelen en organisatie'. In deze begroting lichten we een aantal investeringsprojecten uit.

Effectindicatoren

Het waterschap is een functionele overheid werkend aan de haar toegekende taken. Met effect indicatoren (begroting 2018) hebben we vastgelegd hoe we de maatschappelijke doelen toetsen waaraan we werken. Bij alle onderwerpen die worden uitgelicht in deze begroting is aangegeven aan welk beoogd effect deze bijdragen (en welke effect indicator daarbij van toepassing is). Daarbij moet worden opgemerkt dat we in deze begroting uitsluitend ingaan op de hoofdpunten en de nieuwe ambities en dat dit dus slechts een greep is uit de werkzaamheden die Stichtse Rijnlanden verricht om haar doelen na te streven. De andere reguliere (onderbelichte) werkzaamheden zijn uiteraard ook op deze doelen gericht.

Financiële koers

Met deze begroting wordt de lijn van een gedegen financieel beleid, zoals in de afgelopen jaren is gevoerd, voortgezet. Hierin zijn de ontwikkelingen uit de Voorjaarsnota 2019 en de concrete ambities uit het

coalitieakkoord in het netto-kostenniveau verwerkt. Tevens is ingezet beleid uit de Voorjaarsnota 2018 en uit eerdere bestuurlijke besluitvorming in deze begroting verwerkt. Ten opzichte van de begroting 2019 worden aanvullend middelen vrij gemaakt voor de uitvoering van de motie 'Uitbreiding budget waterkwaliteitsdeel Impulsregeling Klimaatadaptatie in de Stad', verhoogde uitgaven voor het bestrijden van exoten en het onderhouden van natuurvriendelijke oevers, de onderwerpen onder Basis op orde houden uit de Voorjaarsnota 2019 en de ambities voor duurzaamheid, het programma Klimaatadaptatie, 2022, remmen bodemdaling, monitoring gezond water en het programma Transitie naar een moderne overheid. Ook de autonome kostenstijgingen door inflatie en de effecten van het onderhandelingsakkoord voor de cao zijn doorgerekend.

De verwerkte ontwikkelingen geven een verhoging van het netto-kostenniveau van 2020 ten opzichte van 2019, vooral aan de kant van de watersysteemheffing. Mede doordat de ontwikkeling van het netto-kostenniveau voor de zuiveringsheffing beperkter is en het belastingtarief 2019 voor de zuiveringsheffing hoger is dan kostendekkend, past de begroting past binnen de financiële kaders van het coalitieakkoord en de Voorjaarsnota 2019. Het streven naar kostendekkende tarieven watersysteemheffing en het spaarmodel voor zuiveringsheffing worden voortgezet waarbij een plafond van 4,0% stijging per jaar van de totale belastingopbrengsten voor het waterschap kan worden aangehouden.

Leeswijzer

Deze begroting is opgebouwd aan de hand van de 4 thema's 'Veiligheid, Voldoende water, Gezond water en Bestuur, middelen en maatschappij', die weer verder zijn onderverdeeld naar deelonderwerpen. In onderstaande tabel staat dit weergegeven. Na deze tabel volgt eerst het hoofdstuk 'Begroting in één oogopslag'. Dit hoofdstuk bevat een kort totaaloverzicht van de financiële begroting. Hoofdstuk 4 geeft toelichting op de thema's en in de hoofdstukken 5 t/m 8 worden vervolgens de hoofdpunten, projecten en financiën per thema belicht; elk hoofdstuk beslaat 1 thema. De laatste drie hoofdstukken; Kredieten en investeringsbegroting, Belastingen en Paragrafen, geven het financiële beleid van het waterschap weer.

Tabel opbouw begroting en effectindicatoren

HOOFDSTUKKEN (THEMA'S)	PARAGRAFEN	EFFECT INDICATOREN
Veiligheid	Waterkeringenbeheer	Eff 1: Overstromingen voorkomen
	Muskusrattenbeheer eigen gebied	Eff 4: Waterinfrastructuur op orde brengen
	Calamiteitenzorg	Eff 2: Beperken negatieve effecten overstromingen
Voldoende water	Watersysteembeheer	Eff 3: Waterinfrastructuur op orde houden
		Eff 4: Waterinfrastructuur op orde brengen
	Beperking gevolgen klimaatverandering	Eff 5: Beperken effecten wateroverlast bij extreme situaties
		Eff 6: Bij watertekort worden essentiële functies voorzien van zoet water
Gezond Water	Gezond Water	Eff 7: Schoon en gezond oppervlaktewater
		Eff 8: Levendige en veerkrachtige boerensloten
		Eff 9: Gezond en zichtbaar water in de stad
	Zuiveringsbeheer	Eff 10: Kwaliteit effluentwater passend bij ontvangend oppervlaktewater
		Eff 11: Meerwaarde uit afvalwater
Bestuur, middelen en maatschappij	Genieten van water	Eff 12: Waterrecreant waardeert het watersysteem
		Eff 13: Waterschapswerken worden beleefd
	Vitale overheidsorganisatie	Eff 14: Werken met oog op de toekomst
		Eff 15: Maatschappelijke meerwaarde door samen doen
		Eff 16: Betrouwbare en servicegerichte overheid

3. Begroting in één oogopslag

Dit hoofdstuk bevat een totaaloverzicht van de begroting. Hierin zijn de baten en lasten van het waterschap weergegeven. Voor het bekostigen van de waterschapstaken heft Stichtse Rijnlanden waterschapsbelasting. De zuiveringsheffing wordt gebruikt voor het zuiveren van afvalwater. Het andere deel, de watersysteemheffing, wordt aangewend voor de taken op gebied van het watersysteem en de waterveiligheid.

Kosten en dekking

Voor het uitvoeren van haar taken maakt waterschap kosten en overige opbrengsten zoals bijdragen van derden. Het saldo van de kosten en overige opbrengsten zijn de netto-kosten. Deze zijn verdeeld over 'gezond water' € 46,3 miljoen, 'veilige dijken' € 19,0 miljoen en 'voldoende water' € 32,8 miljoen. Voor het uitvoeren van deze taken is een ondersteunende organisatie nodig. De totale netto-kosten van deze ondersteunende organisatie bedragen € 29,4 miljoen. Via de zuiverings- en de watersysteemheffing heeft het waterschap in 2020 voor het dekken van de totale netto-kosten een bedrag nodig van € 127,5 miljoen. Deze dekking kan worden gerealiseerd door het opleggen van belastingen of door het putten uit de egaliseriereserves die zijn gevuld met belastingen uit voorgaande jaren. In deze begroting wordt uitgegaan van een totale belastingopbrengst van € 129,8 miljoen: € 64,0 miljoen voor de zuiveringsheffing en € 65,7 miljoen voor de watersysteemheffing. Per saldo wordt een overschot van € 2,3 miljoen toegevoegd aan de egaliseriereserves.

Begroting 2020 Verdeling watersysteem- en zuiveringsheffing	Realisatie 2018	Begroting 2019 *	VJN/ CA** 2019 jaar 2020	Begroting 2020
Netto-lasten (incl. mutaties bestemmingsreserves)				
Watersysteemheffing	59.134	61.177	66.816	67.708
Zuiveringsheffing	56.413	58.102	60.800	59.800
Totaal netto-lasten	115.547	119.279	127.616	127.508
Mutaties reserves				
Watersysteemheffing	430	905-	2.343-	1.966-
Zuiveringsheffing	10.822	6.465	1.830	4.290
Totaal mutaties reserves	11.253	5.559	513-	2.324
Te dekken uit belastingopbrengsten	126.800	124.838	127.103	129.832
Belastingopbrengsten				
Watersysteemheffing	58.079	60.271	64.473	65.742
Zuiveringsheffing	64.527	64.567	62.630	64.090
Totaal belastingopbrengsten	122.606	124.838	127.103	129.832
Resultaat				
Watersysteemheffing	1.486	-	-	-
Zuiveringsheffing	2.708	-	-	-
Totaal resultaat	4.193	-	-	-

* na begrotingswijziging

** belastingopbrengsten en mutaties reserves indicatief

Bedragen zijn in duizenden euro's

Het totaaloverzicht van de kosten en overige opbrengsten per programma is opgenomen in de paragrafen in de hoofdstukken per bestuurlijk thema.

Begroting 2020 Verdeling watersysteem- en zuiveringsheffing	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Netto-lasten					
Watersysteemheffing	61.177	67.708	69.300	70.500	71.800
Zuiveringsheffing	58.102	59.800	60.900	62.000	63.200
Totaal netto-lasten*	119.279	127.508	130.200	132.500	135.000
		6,9%	2,1%	1,8%	1,9%
Belastingopbrengsten					
Watersysteemheffing	60.271	65.742	69.762	71.109	72.497
Zuiveringsheffing	64.567	max. 64.090	60.900	62.000	63.200
Totaal belastingopbrengsten	124.838	129.832	130.662	133.109	135.697
		max. 4,0%	0,6%	1,9%	1,9%
Mutaties egalisereserves					
Watersysteemheffing	-905	-1.966	462	609	697
Zuiveringsheffing	6.465	max. 4.290	0	0	0
Totaal mutaties egalisereserves	5.559	2.324	462	609	697
Resultaat					
Watersysteemheffing	0	0	0	0	0
Zuiveringsheffing	0	0	0	0	0
Totaal resultaat	0	0	0	0	0

* de netto-lasten zijn inclusief mutaties van de bestemmingsreserves

Bedragen zijn in duizenden euro's

Meerjarenbegroting 2020-2023

In deze Begroting 2020 zijn, vooral binnen de watersysteemheffing, veel ontwikkelingen en de daarbij horende financiële consequenties verwerkt. Hiermee worden de ontwikkelingen van de voorjaarsnota en de ambities van het coalitieakkoord voor 2020 ingevuld. Na 2020 is de ontwikkeling van de netto-kosten

gematigder: ongeveer 2% per jaar. Dit meerjarenperspectief is gebaseerd op een extrapolatie van de jaarbegroting van 2020. De financiële consequenties van de verdere invulling van de ambities van het coalitieakkoord zijn meerjarig nog niet bekend en zullen bij de voorjaarsnota van 2020 worden uitgewerkt en worden opgenomen in de meerjarenbegroting.

Om de vraag te beantwoorden of deze begroting inclusief de meerjarige consequenties past binnen de financiële kaderafspraken van 4 keer maximaal 4,0% is een indicatieve verdeling gemaakt van de belastingopbrengsten voor de komende jaren over de watersysteem- en zuiveringsheffing. Door in beperkte mate gebruik te maken van de ruimte in het tarief voor de zuiveringsheffing stijgt de belastingopbrengst in 2020 in totaliteit met niet meer dan 4,0% ten opzichte van de belastingopbrengsten van 2019. Dat geldt ook voor de daaropvolgende jaren.

Bij de doorrekening van de belastingopbrengsten voor 2020 is rekening gehouden met een aantal uitgangspunten: kostendekkende tarieven, reserves binnen bandbreedtes en evenwichtige ontwikkeling van tarieven en waterschapslasten. Deze rekenkundige exercitie laat een groei van de belastingopbrengsten zien van achtereenvolgens 4,0% in 2020 en 0,6%, 1,9% en 1,9% in latere jaren. De berekening voor de jaren 2021 tot en met 2023 is hierbij louter technisch uitgevoerd en gebaseerd op de genoemde uitgangspunten. Het lagere percentage in 2021 is het gevolg van het uitgangspunt kostendekkende tarieven te berekenen voor de zuiveringsheffing. Daarmee wordt in 2021 een daling van belastingopbrengst van € 64,090 miljoen naar € 60,900 miljoen voor de zuiveringsheffing gerealiseerd die stijging van de totale belastingopbrengst tussen 2020 en 2021 nivelleert tot 0,6%. Voor de watersysteemheffing is het noodzakelijk om jaarlijks grotere verhogingen door te voeren om uiteindelijk voor alle categorieën kostendekkend te worden en ook te blijven. Voor de categorie Ongebouwd geldt dat het tarief de komende jaren hoger dan kostendekkend moet zijn om de reserves aan te vullen tot de ondergrens van de bandbreedte (-20%). Belastingverlaging aan de kant van de zuiveringsheffing zorgt ervoor dat de ontwikkeling van de waterschapslasten wordt genivelleerd.

Investerings

Naast de reguliere jaarlijkse exploitatie-uitgaven voert het waterschap investeringsprojecten uit. De omvang van de totale investeringsuitgaven bedraagt in 2020 € 71,4 miljoen. Deze investeringen worden uitgebreid toegelicht in het hoofdstuk investeringsbegroting 2020.

4. Thema's

In de volgende hoofdstukken worden per waterschap thema de onderliggende programma's en werkzaamheden toegelicht. Genieten van water is als onderwerp onder het thema Bestuur, middelen en maatschappij terug te vinden, net als duurzaamheid.

Onder de verschillende thema's is via de effectindicatoren de koppeling gemaakt tussen de maatregelen of werkzaamheden en de beoogde effecten. Per programma wordt vervolgens een toelichting gegeven op de belangrijkste wijzigingen en geeft een tabel inzicht in de kosten en overige opbrengsten en de investeringsuitgaven.

Hieronder is echter eerst een totaaloverzicht van de kosten en overige opbrengsten per thema en programma opgenomen en vervolgens een overzicht per kosten- en opbrengstensoort. Aan programma's als Maatschappelijk verantwoord ondernemen en Duurzaamheid worden geen kosten en overige opbrengsten toegerekend. De kosten en overige opbrengsten zijn opgenomen in de andere programma's waar de maatregelen om doelstellingen op dit terrein onderdeel van uitmaken.

Begroting 2020 per bestuurlijk thema en programma	Realisatie 2018	Begroting 2019 *	Begroting 2020
Kosten			
<i>Veiligheid</i>	17.997	18.288	24.450
Waterkeringenbeheer	14.873	15.002	21.255
Calamiteitenzorg	609	688	560
Muskusrattenbeheer eigen gebied	2.515	2.598	2.634
<i>Voldoende water</i>	31.203	33.784	36.696
Watersysteembeheer	27.789	29.800	32.994
Beperking gevolgen klimaatverandering	3.414	3.984	3.702
<i>Gezond water</i>	44.759	49.632	70.726
Gezond water	3.881	4.455	6.090
Zuiveringsbeheer	40.878	45.176	64.635
<i>Bestuur, middelen & maatschappij</i>	27.258	30.092	33.235
Lastendruk	3.741	3.801	3.525
Bestuur en organisatie	23.517	26.290	29.710
<i>Kosten gemene rekening</i>	9.702	9.654	9.933
GR Muskusrattenbeheer	9.702	9.654	9.933
Totaal kosten	130.920	141.449	175.039
Overige opbrengsten			
<i>Veiligheid</i>	2.655	2.824	5.472
Waterkeringenbeheer	2.635	2.816	5.469
Calamiteitenzorg	20	8	3
Muskusrattenbeheer eigen gebied	-		-
<i>Voldoende water</i>	6.946	4.607	5.105
Watersysteembeheer	3.921	4.559	5.063
Beperking gevolgen klimaatverandering	3.026	48	43
<i>Gezond water</i>	5.220	4.322	4.758
Gezond water	532	701	966
Zuiveringsbeheer	4.688	3.621	3.792
<i>Bestuur, middelen & maatschappij</i>	1.906	1.698	3.620
Lastendruk	-	-	-
Bestuur en organisatie	1.906	1.698	3.620
<i>Opbrengsten gemene rekening:</i>	9.702	9.654	9.933
GR Muskusrattenbeheer	9.702	9.654	9.933
Totaal overige opbrengsten	26.429	23.105	28.888
Saldo kosten en overige opbrengsten	104.490	118.344	146.151
Onttrekking bestemmingsreserves t.b.v. exploitatie	3.363	7.835	26.892
Toevoeging aan bestemmingsreserves t.l.v. exploitatie	10.226	8.770	8.248
Saldo kosten en opbrengsten en bestemmingsreserves	111.354	119.279	127.508

* Begroting 2019 is na de eerste begrotingswijziging (alleen belastingopbrengsten)

Bedragen zijn in duizenden euro's

Begroting 2020 per kosten- en opbrengstensoort en mutaties reserves	Realisatie 2018	Begroting 2019 *	Begroting 2020
Kosten			
Rentekosten	7.976	9.190	8.666
Afschrijvingskosten	24.085	23.884	28.267
Personeelskosten	32.496	35.353	45.316
Overige kosten	48.134	55.769	74.557
Bijdrage hoogwaterbeschermingsprogramma	8.526	7.600	8.300
Totaal kosten (exclusief GR muskusrattenbeheer)	121.217	131.795	165.106
Overige opbrengsten			
Overige opbrengsten, excl. geactiveerde lasten	8.594	4.386	6.093
Geactiveerde personeelslasten (incl. baggeren)	5.272	7.225	12.170
Geactiveerde rente	2.862	1.841	692
Totaal overige opbrengsten (exclusief GR muskusrattenbeheer)	16.727	13.451	18.955
Onttrekking bestemmingsreserves	3.363	7.835	26.892
Toevoeging bestemmingsreserves	10.226	8.770	8.248
Saldo kosten en overige opbrengsten en bestemmingsreserve	111.354	119.279	127.508
Netto bijdrage belastingcategorieën			
Netto bijdrage belastingcategorieën	122.606	124.838	129.832
Toevoeging bestemmingsreserve rwzi Utrecht (gesaldeerd)	-	-	-
Toevoeging egalisereserves	11.253	8.763	4.290
Onttrekking egalisereserves	-	3.203	1.966
Saldo na netto bijdrage en mutaties reserves	0	0-	0

Bedragen zijn in duizenden euro's

Deze financiële uitkomsten zijn in het besluit behorende bij de concept begroting opgenomen.

Toelichting programma-overstijgend effect verwerking personeelsinzet op investeringsprojecten

De groei van de personele inzet op de investeringsprojecten, bijvoorbeeld voor projecten van de Sterke Lekdijk en KWA+, leidt enerzijds tot hogere personeelskosten op de programma's en anderzijds, door activering van deze kosten, tot hogere overige opbrengsten. Dit wordt versterkt door een wijziging van de administratieve verwerking van de kosten van inhuurkrachten die ten behoeve van de investeringsprojecten worden ingezet. Met ingang van het boekjaar 2019 worden de kosten van inhuurkrachten voor projecten niet meer rechtstreeks ten laste van het project gebracht maar lopen de kosten via de exploitatie. Dit verhoogt de personeelskosten op de programma's en daartegenover ook de overige opbrengsten omdat deze kosten worden doorgezet naar de projecten. Voor deze wijziging van systematiek is in het eerste kwartaal van 2019 gekozen omdat daardoor binnen de organisatie een betere beheersing van deze kosten mogelijk is. In de begroting van 2020 is deze wijziging doorgevoerd.

5. Veiligheid

Het waterschap werkt aan de veiligheid van haar inwoners door het risico op overstromingen te beperken. Stichtse Rijnlanden is verantwoordelijk voor de Lekdijk en een veelvoud aan regionale keringen langs ons boezemsysteem. Hiervoor toetsen we de eigen keringen aan de normen voor de sterkte van deze keringen en voeren we regulier beheer en onderhoud uit aan dijken en kades. Ook wordt hard doorgewerkt aan de versterking van de Lekdijk en regionale keringen.

Tegelijkertijd werken we aan een professionele calamiteitenorganisatie voor het geval dat het toch mocht komen tot een overstroming of een andere calamiteit. Deze werkzaamheden dragen bij aan een samenleving die zich veilig voelt bij hoogwater.

We volgen de werkzaamheden met betrekking tot 'waterveiligheid' aan de hand van de volgende effect indicatoren:

Eff 1: Overstromingen voorkomen

- Eff 1: Voldoen aan de rijksnormen voor primaire waterkeringen

Eff 2: Beperken negatieve effecten overstromingen

- Eff 2a: Waterschap is voorbereid op een overstroming
- Eff 2b: Medeoverheden en inwoners met hulp van waterschap voorbereid op overstroming

Het doel om te voldoen aan de provinciale normen voor regionale waterkeringen wordt getoetst aan de hand van effect indicator 4, onder 'voldoende water'. Dit doel, het op orde hebben van de regionale keringen, draagt ook bij aan 'waterveiligheid' en komt daarom ook onder dit thema terug.

Eff 4: Waterinfrastructuur op orde brengen

- Eff 4b: Voldoen aan de provinciale normen voor regionale waterkeringen

5.1 Waterkeringenbeheer

Onder waterkeringenbeheer vallen alle reguliere en periodieke beheer- en onderhoudstaken die we als waterschap uitvoeren aan onze keringen, maar ook het versterken van kades en keringen valt hieronder. Belangrijk, maar minder bekend onderdeel is het bijhouden en opslaan van de data van de waterkeringen in het beheerregister, waar onder meer leggers van worden gemaakt. Hieronder belichten we slechts een aantal projecten die we in 2020 uitvoeren. Hiernaast wordt ook verder gewerkt aan de reguliere taken, zoals het maaien, klein onderhoud en handhaving.

Tweede ronde veiligheidstoets waterkeringen

Voor de regionale keringen werken we aan de tweede toetsronde op veiligheid. In het Uitvoeringsbesluit Regionale Waterkeringen West-Nederland is vastgelegd dat uiterlijk in 2024 aan Gedeputeerde Staten van provincies Utrecht en Zuid-Holland wordt gerapporteerd over de veiligheidstoestand van de regionale waterkeringen. In 2018 zijn we gestart met het vaststellen van onze ambitie wat betreft deze toetsing. De toetsing wordt nu zodanig opgezet dat er al voorwerk wordt verricht voor de groot-onderhoudsprojecten die uit de toetsing voor de afgekeurde keringen volgen. Dit brengt nu extra kosten met zich mee, maar levert later efficiencyvoordeel op voor de uiteindelijke investeringsprojecten. In 2019 hebben we op basis van onze ambitie een plan van aanpak opgeleverd. Aansluitend is in 2019 gestart met de uitvoering van de toetsing. In 2020 wordt gewerkt aan nadere planuitwerking, het uitvoeren van grondonderzoek en het beschouwen van de waterkerende functie van onze boezemkades. Hiervoor is voor 2020 € 241.000 aan extra middelen begroot.

Sterke Lekdijk

Een groot deel van de primaire waterkeringen in ons beheergebied langs de Neder-Rijn en Lek moet versterkt worden om weer aan bovengenoemde nieuwe veiligheidsnorm te voldoen. Het jaar 2020 staat in het teken van de aanbesteding van het innovatiepartnerschap (IPS) van de planuitwerkingsfase- en realisatiefases van alle deelprojecten van Sterke Lekdijk.

In juli 2020 vindt naar verwachting de gunning plaats aan drie opdracht-nemers, voor in eerste instantie de plan-voorbereiding van de deelprojecten Salmsteke, Wijk bij Duurstede – Amerongen en Culemborgse Veer – Beatrixsluis.

In 2020 wordt het vijfde van de, in totaal, zes projecten opgestart: de dijkversterking tussen Jaarsveld -Vreeswijk. In 2020 vragen we hiervoor de subsidie bij HWBP aan, evenals

voor de verkenningsfase van het vierde deelproject Salmsteke – Schoonhoven. Vier projecten bevinden zich inmiddels in de verkenningsfase, waarvan de twee deelprojecten Culemborgse Veer – Beatrixsluis en Salmsteke – Schoonhoven in 2019 zijn gestart en beide in 2020 de nota van uitgangspunten en de nota kansrijke oplossingsrichtingen zullen opleveren.

Het deelproject Wijk bij Duurstede – Amerongen rondt in 2020 de verkenningsfase af; het voorkeursalternatief voor de dijkversterking zal ter vaststelling aan het Algemeen Bestuur worden voorgelegd. Daarnaast wordt de subsidieaanvraag voor de planuitwerkingsfase opgesteld. Het deelproject Salmsteke staat in 2020 aan het begin van de planuitwerkingsfase en daarbij staan het vaststellen van het voorontwerp en het gunnen van de realisatieopdracht aan de innovatiepartner(s) centraal. Voor zowel de deelprojecten Salmsteke als Wijk bij Duurstede - Amerongen vragen we in 2020 subsidie aan bij het Hoogwaterbeschermingsprogramma voor de planuitwerkingsfase.

Programmatistische aanpak regionale keringen

Het op orde houden van onze regionale waterkeringen pakken we programmatistisch aan met een groot onderhoudsplan (GOP RWK). De looptijd van het GOP RWK is in samenspraak met de provincies met drie jaar verlengd tot 2024. Oorzaken van de benodigde extra tijd liggen vooral in het voorbereiden en realiseren van de complexere opgaven, waarbij samenwerking met partners veelal bepalend is voor de voortgang. In 2020 zijn of gaan de projecten Montfoortsevaartkade Oost, Bijleveld West en Lopikerweteringkade in uitvoering. Daarnaast start voor projecten Meijekade en de Vlistkade Oost (waarschijnlijk in combinatie met de Grote Kerkvliet) de planuitwerkingsfase. De resterende projecten worden gefaseerd opgestart met het doorlopen van de verkenningsfase. Verwacht wordt dat in 2020 van de verbeteropgave 8,1 km wordt afgerond, van de instandhoudingsopgave betreft dat 5,6 km. De resterende opgave is 22 km te verbeteren en 30 km in stand te houden. De uitgavenprognose voor GOP RWK in 2020 (voor alle projecten in voorbereiding en uitvoering tezamen) is € 12,0 miljoen.

Dijkverbetering Gekanaliseerde Hollandsche IJssel-Noord (GHJ-Noord)

Voor de verbetering van de regionale kering aan de noordkant van de Gekanaliseerde Hollandse IJssel is eenmalig medefinanciering van 90% vanuit het Hoogwaterbeschermingsprogramma mogelijk. Een beschikking op de subsidieaanvraag voor de verkenningsfase van het project wordt in 2020 verwacht. Er wordt dan, in nauwe samenwerking met gebiedspartners, bewoners en bedrijven gestart met het verkennen van oplossingsrichtingen.

Het waterschap moet voldoen aan de rijksnormen van de primaire keringen (Eff 1a). De veiligheidstoets en project Sterke Lekdijk dragen hieraan bij. De Programmatistische aanpak keringen en de Gekanaliseerde Hollandsche IJssel projecten zijn gericht op de provinciale keringen en dragen hiermee bij aan de doelstelling van Eff 4b: Voldoen aan de provinciale normen voor regionale waterkeringen.

Exploitatie 2020

Waterkeringenbeheer	Realisatie 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Kosten			
Rentekosten	659	803	876
Afschrijvingskosten	1.949	2.236	2.513
Personeelskosten	2.826	3.368	8.205
Overige kosten	913	996	1.361
Bijdrage Hoogwaterbeschermingsprogramma	8.526	7.600	8.300
Totaal kosten	14.873	15.002	21.255
Overige opbrengsten			
Overige opbrengsten	2.635	2.816	5.469
Totaal overige opbrengsten	2.635	2.816	5.469
Saldo kosten en overige opbrengsten	12.238	12.186	15.786

Bedragen zijn in duizenden euro's

Toelichting op belangrijkste afwijkingen tussen de begroting 2019 en 2020

- De afschrijvingskosten en rentelasten stijgen door de activering en ingebruikname van investeringsprojecten onder het Groot Onderhoudsplan Regionale Keringen in de afgelopen jaren;
- Op dit programma wordt ten behoeve van de investeringen meer capaciteit ingezet. Deze kosten worden via interne doorbelasting op de projecten verantwoord en mede daardoor stijgen de overige opbrengsten. Daarbij geldt dat ook de inhuurkrachten die op projecten worden ingezet nu op deze manier via de exploitatie lopen. Dit verklaart echter niet de volledige stijging van de personeelslasten. Deels is deze ook toe te schrijven aan verhoogde inzet van planvorming- en beheerafdelingen;
- Toelichting op bijdrage Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP): Het HWBP is een gezamenlijk programma van alle dijkbeheerders. Rijk en waterschappen dragen ieder voor de helft bij in de financiën van het HWBP. Het programma levert dus enerzijds een aanzienlijke bijdrage in het project Sterke Lekdijk, maar betekent anderzijds ook, dat het waterschap jaarlijks een bijdrage moet betalen. Deze solidariteitsbijdrage wordt vastgesteld in Unieverband. De nu begrote bijdrage is gebaseerd op de meeste recente opgave voor 2020.

Thema/ programma/ doelstelling/ project	Totaal krediet*	Nieuw krediet-volume in 2020	Begroting 2020
Programma Waterkeringenbeheer	86.998	-	14.875
<i>Waterkeringen voldoen aan de normen (wettelijk/ provinciaal/ HDSR)</i>			
1. GOP regionale waterkeringen	82.847	-	12.000
2. GOP primaire waterkeringen	3.051	-	1.000
3. GHJ Noord & Waaiersluis	1.100	-	1.875
Specifieke projecten			
<u>Sterke Lekdijk (excl. grond)***</u>	49.000	88.000	21.945
nog door DB te verdelen	18.955	58.700	
38. Amerongen - Wijk bij Duurstede	5.886	16.500	3.800
39. Salmsteke	2.733	-	2.500
40. Culemborgse Veer - Beatrixsluis	8.837	-	4.000
41. Salmsteke - Schoonhoven	2.500	-	4.027
42. Vreeswijk - Jaarsveld	2.500	12.800	4.260
43. Irenesluizen - Culemborgse Veer	2.500	-	250
44. Strategisch team	5.089	-	3.108
45. Grondaankopen Sterke Lekdijk**	30.900	-	1.800

Bedragen zijn in duizenden euro's

** Op basis van toegekende kredieten tot en met 30-06-2019*

*** Grondaankopen Sterke Lekdijk ter informatie toegevoegd (formeel geen investering)*

**** Het door AB toegekende totaalkrediet, wordt door DB nader verdeeld over de verschillende deelprojecten.*

Toelichting nieuw kredietvolume

- Voor de specifieke projecten onder de Sterke Lekdijk wordt € 88,0 miljoen nieuwe kredietvolume opgevoerd. Afgelopen periode is gebleken dat de ramingen van projecten van het gehele Hoogwaterbeschermingsprogramma structureel hoger uitvallen dan eerder was geraamd. Dit geldt ook voor de Sterke Lekdijk.

5.2 Muskusrattenbeheer in eigen gebied

Om onze keringen veilig te houden, moeten we schade aan keringen door muskusratten voorkomen. In 2019 hebben de leden van de Unie van Waterschappen besloten om samenwerkend de populatie muskusratten in Nederland terug te dringen tot aan de landsgrens binnen een periode van 10 tot 15 jaar. Muskusrattenbeheer West- en Midden Nederland (MRB WMNL) gaat in de beleidsperiode 2020-2024 aan dit doel bijdragen door de succesvolle aanpak - met jaarrond vangen en een flexibele inzet op probleemhaarden - te continueren. Daarnaast zal er blijvend tijd en aandacht geïnvesteerd worden in onderzoek naar nieuwe technieken en methoden om de doelstelling, terugdringen naar de landsgrenzen, te kunnen bereiken.

Voor 2020 wordt gestreefd naar 20% reductie van het aantal vangsten ten opzichte van 2019 met gelijkblijvende inzet voor het hele gebied van MRB WMNL. In alle rayons zal een pilot uitgevoerd worden met de inzet van professionele speurhonden om te onderzoeken of daarmee goed verstopte muskusratten beter en sneller kunnen worden opgespoord en gevangen. Met de andere waterschappen zal actiever samengewerkt worden om betreedbaarheid van gebieden zo veel mogelijk jaarrond te waarborgen.

Met het blijvend terugdringen van de muskusratpopulatie wordt schade aan keringen voorkomen. Dit draagt er aan bij dat de keringen blijven voldoen aan de provinciale normen voor keringen (Eff 4b).

Exploitatie 2020

	Realisatie 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Muskusrattenbeheer eigen gebied			
Kosten			
Rentekosten	7	8	6
Afschrijvingskosten	9	9	10
Personeelskosten	-	-	-
Overige kosten	2.499	2.580	2.619
Totaal kosten	2.515	2.598	2.634
Overige opbrengsten			
Overige opbrengsten	-	-	-
Totaal overige opbrengsten	-	-	-
Saldo kosten en overige opbrengsten	2.515	2.598	2.634

Bedragen zijn in duizenden euro's

Toelichting op belangrijkste afwijkingen tussen de begroting 2019 en 2020

Er zijn geen significante afwijkingen op de exploitatiebegroting.

Voor het programma Muskusrattenbeheer eigen gebied zijn voor 2020 geen investeringsuitgaven begroot.

5.3 Calamiteiten zorg

Binnen crisisbeheersing/calamiteiten zorg wordt doorlopend gewerkt aan de voorbereiding op een mogelijke crisis. Zo wordt iedereen met een rol in de crisisorganisatie van het waterschap opgeleid, getraind en geoefend. We stellen, in samenwerking met partners, plannen op en zorgen dat we adequaat over noodmateriaal kunnen beschikken.

In 2018 hebben we geleerd van de droogte, één van de aandachtspunten was hoe we als organisatie omgaan met langdurige personele inzet bij crises. In 2019 hebben we in binnen- en buitenland kennis opgedaan over dit thema en hebben we met de leerpunten in ons achterhoofd geoefend. 2020 staat binnen crisisbeheersing in het teken van samenwerking, doorontwikkeling en realistisch oefenen. We gaan door met de effectieve samenwerking binnen het platform Crisisbeheersing Waterschappen Midden Nederland, de veiligheidsregio's, Defensie en Randstad Veilig. 2019 hebben we afgesloten met een gezamenlijke oefening gericht op cybercrime en de gevolgen daarvan. De evaluatiepunten van deze oefening worden in 2020 doorgevoerd. Verder wordt er in 2020 met verschillende netwerkpartners realistisch geoefend in de Hedwige Prosperpolder en we bereiden ons voor op een grootschalige multidisciplinaire oefening van het platform Crisisbeheersing Waterschappen Midden Nederland in 2021. Daarnaast blijven we over de Nederlandse grenzen heen kijken om te leren van ervaringen die bijvoorbeeld in Engeland zijn opgedaan bij echte overstromingen.

Hierdoor zijn we als waterschap voorbereid op een overstroming (Eff 2a). De samenwerking met de partners zorgt er bovendien voor dat ook medeoverheden en inwoners beter voorbereid zijn op een overstroming (Eff 2b).

Exploitatie 2020

Calamiteitenzorg	Realisatie 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Kosten			
Rentekosten	0	0	0
Afschrijvingskosten	0	0	0
Personeelskosten	511	526	403
Overige kosten	98	162	157
Totaal kosten	609	688	560
Overige opbrengsten			
Overige opbrengsten	20	8	3
Totaal overige opbrengsten	20	8	3
Saldo kosten en overige opbrengsten	589	681	557

Bedragen zijn in duizenden euro's

Toelichting op belangrijkste afwijkingen tussen de begroting 2019 en 2020

De personeelskosten dalen doordat minder personele inzet van planvorming- en beheeractiviteiten.

Voor het programma Calamiteitenzorg zijn voor 2020 geen investeringsuitgaven begroot.

6. Voldoende water

Binnen dit thema gaat het om functies te bedienen met een passende waterhuishouding en het omgaan met teveel en te weinig water. Door klimaatverandering komen we voor nieuwe opgaven te staan. Hevige piekbuien kunnen zorgen voor wateroverlast, terwijl langdurige droogte leidt tot watertekort. De gevolgen hiervan zijn goed merkbaar, zoals de bodemdaling in het veenweidegebied en de beperkte beschikbaarheid van zoet water op de Utrechtse Heuvelrug. Tegelijk zijn er ook grote ruimtelijke opgaven zoals woningbouw en energietransitie, waarbij het waterschap adviseert ten behoeve van toekomstbestendig waterbeheer. Het opschuiven van de extremen in teveel en te weinig water vragen om aanpassingen aan het watersysteem én om nieuwe manieren van sturen en samenwerking op alle niveaus; van perceel tot polder tot stroomgebied. Nu al, maar ook in de komende jaren, ligt een groot deel van de extra werkzaamheden van het waterschap binnen dit thema. Daarnaast blijven we dagelijks werken aan het beheer en periodiek aan het onderhoud van ons huidige watersysteem. Reguliere taken zijn

onder meer het waterpeilbeheer en de toepassing van de regelgeving uit de Keur. Een aantal van de opgaven voor voldoende water lichten we in dit hoofdstuk verder toe.

We volgen de werkzaamheden met betrekking tot ‘voldoende water’ aan de hand van de volgende effect indicatoren:

Eff 3: Waterinfrastructuur op orde houden

- Eff 3a: Functies zijn bediend met passende waterhuishouding
- Eff 3b: Watersysteem kan tegen een stootje

Eff 4: Waterinfrastructuur op orde brengen

- Eff 4a: Acceptabel beschermingsniveau tegen wateroverlast
- Eff 4b: Voldoen aan de provinciale normen voor regionale waterkeringen

Eff 5: Beperken effecten wateroverlast bij extreme situaties

- Eff 5a: Risico wateroverlast bekend bij bewoners en bedrijven
- Eff 5b: Gemeenten en bewoners nemen bewust maatregelen om effect wateroverlast te beperken

Eff 6: Bij watertekort worden essentiële functies voorzien van zoet water

- Eff 6: Het beschikbare water is verdeeld volgens afspraken

6.1 Watersysteembeheer

Onder watersysteembeheer werkt Stichtse Rijnlanden aan het op orde houden van het stelsel van watergangen, (natuurvriendelijke) oevers en kunstwerken en aan het sturen op huidige waterpeilen. Ook het remmen van bodemdaling en het maken van watergebiedsplannen vallen hieronder.

Operationeel waterbeheer gereed maken voor de toekomst

Het operationele waterbeheer maakt grote veranderingen door. Digitalisering, verduurzaming, eisen op gebied van ecologie en biodiversiteit en directere betrokkenheid en participatie van inwoners in het waterbeheer maken het dagelijks draaiende houden van het watersysteem uitdagend en complex. Dat levert veel op, maar kent ook een keerzijde: om dit vol te houden moet in de mensen en de organisatie van waterbeheer geïnvesteerd worden. De aansturing is complexer geworden door de toegenomen en soms tegenstrijdige prestatie-eisen. Dit vraagt om medewerkers die in staat zijn om deze eisen door te vertalen naar de operatie: werk op tactisch niveau tussen de strategie (beleid, bestuur en ontwikkeling) en de operatie in. Daardoor kunnen we bijvoorbeeld onze gemalen, sluizen en vispassages straks efficiënter beheren en beter laten voldoen aan onder meer duurzaamheidseisen. En zijn we beter in staat om gegevens, die we verzamelen over onze watergangen goed om te zetten naar op maat gemaakt groenonderhoud per watergang, waarbij we onderbouwde keuzes kunnen maken tussen enerzijds eisen voor biodiversiteit en anderzijds eisen voor waterafvoer. Deze tactische laag van medewerkers is van oudsher niet binnen de organisatie aanwezig. We leiden deze mensen intern op en we trekken enkelen van buiten aan. In 2020 en 2021 versterken we zo de organisatie van het waterbeheer. Deze transitie brengt een tijdelijke intensivering van de personele lasten van circa € 370.000 voor 2020 met zich mee, die daarna door natuurlijk verloop onder het personeel gedeeltelijk ook weer kan worden verminderd. Met deze stap werkt Waterbeheer aan een betere sturing op ambities, maar voorziet ook dat de stapeling van ambities op het vlak van onder meer duurzaamheid, biodiversiteit, energie, CO2 reductie, remmen bodemdaling, samen doen, circulair werken, in de komende periode nog verdere invulling en bestuurlijke keuzes over de wijze waarop behoeft.

De (strategische) aanpak ten aanzien van waterbeheer draagt bij aan het op orde brengen én houden van de waterinfrastructuur (Eff 3 en 4).

Toestandsafhankelijk watersysteemonderhoud; grootonderhoudsplan baggeren

In 2015 is het achterstand-baggeren afgerond en is overgegaan op regulier onderhoud-baggeren met een jaarlijkse dotatie aan het GOP baggeren als onderdeel van de Voorzienig Toestandsafhankelijk watersysteemonderhoud. De baggeraanwas was echter in sommige gebieden groter dan voorzien en ook vallen de baggerprojecten duurder uit door het aantrekken van de markt. Vanaf 2020 is een toename in aantal baggerprojecten noodzakelijk om bij te blijven en het baggeren beheersbaar te houden. Met de Voorjaarsnota's 2018 en 2019 is reeds de noodzakelijke aanvulling op de jaarlijkse dotatie voor de komende jaren voorzien. Met deze begroting wordt € 1.868.000 extra toegekend, waarmee de nieuwe jaarlijkse omvang voor baggeren in totaal € 4,0 miljoen bedraagt. Eind 2019 zal besluitvorming door het algemeen bestuur plaatsvinden over het nieuwe GOP baggeren, dat zal starten vanaf 2020. Met dit GOP wordt de transitie gemaakt van het cyclisch baggeren van gebieden naar toestandsafhankelijk baggeren. De organisatie van de baggerprojecten wordt versterkt om gesteld te staan voor de toename in baggerprojecten. De recente problematiek rond PFAS, een groep probleemstoffen waarvoor het Rijk werkt aan een normstelling, kan overigens nog voor extra kosten en vertraging zorgen die bij bovenstaande nog niet is meegenomen. Bij de volgende voorjaarsnota wordt dit zo nodig ingebracht.

Onderhoud en inrichting natuurvriendelijke oevers

Het onderhoud aan natuurvriendelijke oevers en het periodiek vervangen van de harde oeverconstructies worden gefinancierd uit het GOP watersystemen. In 2020 wordt langs een oude meander van de Kromme Rijn 400 meter natuurvriendelijke oever ingericht en 2 km harde oeverconstructie vervangen. Hierbij geven we op een duurzame manier invulling aan het werk: De houten planken, die vrijkomen bij de oeverprojecten langs de Gekanaliseerde Hollandsche IJssel, worden binnen deze projecten opnieuw gebruikt.

Gekanaliseerde Hollandsche IJssel (GHIJ)

Het Rijk heeft het beheer en onderhoud van de Gekanaliseerde Hollandsche IJssel (GHIJ) in 2013 overgedragen aan het waterschap. Het achterstallig en toekomstig onderhoud is vergoed door het Rijk en gestort in de Bestemmingsreserve GHIJ. In 2020 worden hieruit de oevers van de Stormkade in Oudewater en van de Doorslag in Nieuwegein vervangen en wordt gestart met het baggeren van de GHIJ.

Het uitvoeren van het baggerprogramma en het onderhoud aan natuurvriendelijke oevers dragen bij aan zowel het op orde brengen als het onderhouden van de waterinfrastructuur (Eff 3 en 4). Daarnaast worden ook extra oevers natuurvriendelijk ingericht. Dit wordt onder het thema ‘gezond water’ verder toegelicht.

Watergebiedsplannen

Momenteel zijn 9 watergebiedsplannen in uitvoering: 5 plannen in het westelijke veenweidegebied en 4 plannen in het Kromme Rijngebied. In deze plannen werkt het waterschap, nog meer dan in gewone plannen, samen met de omgeving om opgaven realiseren in het gebied. In drie watergebiedsplannen loopt de uitvoering op zijn einde. In 2020 worden de laatste deelprojecten uitgevoerd binnen de watergebiedsplannen ‘tussen Kromme Rijn en Amsterdam Rijnkanaal’, ‘Groenraven – Oost’ en ‘Zegveld en Oud – Kamerik’.

Peilbesluiten in 2020

Om elk gebied ook in 2020 van het juiste waterpeil te voorzien is het nodig om in een aantal gebieden een nieuw peilbesluit vast te stellen. Deels omdat de formele termijn voor het peilbesluit is verlopen, maar in de meeste gevallen omdat nieuwe inzichten en aanpassingen in het gebied vragen om aanpassing van het peil. In 2020 wordt in de volgende gebieden een nieuw peilbesluit opgesteld: Kockengen, Teckop Noord en –Zuid, Spengen, Gerverscop, Breudijk, Groot- en Klein Houtdijk, Oud-Kamerik en Kamerik Teylingens. Besluitvorming over het waterpeil is aan de orde in Langbroekerwetering en Zegveld.

Veenweidegebied in beweging

Sinds de vaststelling van de positionpaper Bodemdaling Veenweide in 2017 zet het waterschap zich actief in om samen met andere partijen de bodemdaling in het veenweidegebied te remmen. Met het programma ‘Vertragen bodemdaling veenweide (2017-2021)’ wil het waterschap bijdragen aan kennisontwikkeling, bewustwording en gebiedsparticipatie om bodemdaling veenweide te reduceren. De pilots ‘Spengen’, de ‘Toekomstbestendige polder Lange Weide’ en de ‘Veenweide sloot van de toekomst’ zijn hiervoor belangrijke pijlers.

In 2019 is gestart met het project ‘KlimaatSlim boeren’ in het veenweidegebied, bedoeld om bodemdaling af te remmen, CO₂ te reduceren en de biodiversiteit te versterken. In 2020 wordt binnen dit project gestart met de pilots Polders Vlist en omgeving, Meijepolder Laag en de Tol. Hieraan wordt samen met de agrarische collectieven, Amstel Gooi en Vecht en LTO invulling gegeven. Vanuit het klimaatakkoord is hiervoor € 3,2 miljoen subsidie toegekend. We zetten in op verdubbeling van deze middelen door middel van diverse subsidieaanvragen zoals POP- en AVP-gelden. Verder is Stichtse Rijnlanden ook binnen het nationale onderzoek broeikasemissie een actieve speler geworden.

In 2020 wordt een strategie opgesteld waarin o.a. de rol en verantwoordelijkheden van het waterschap om de ambitie uit het coalitieakkoord van 50% minder bodemdaling in 2030 te realiseren, is uitgewerkt. Mogelijke financiële gevolgen zullen bij de Voorjaarsnota 2020 ingebracht worden.

Toekomstbestendig verder werken aan remmen bodemdaling

Met de opgave voor het verder remmen van de bodemdaling in het veenweidegebied loopt het waterschap op meerder vlakken tegen een systeemwijziging aan. Het treffen van bodemdaling remmende maatregelen zoals onderwaterdrainage en natte teelten op een groot schaalniveau vraagt op vele fronten een wezenlijke verandering in het waterbeheer. Zo zullen naast de waterbeheerder straks ook agrariërs meesturen aan het waterbeheer. Dat heeft gevolgen voor de organisatie van ons waterbeheer en voor het watersysteem dat wij nodig hebben om alle prestaties te leveren waar wij als waterschap verantwoordelijk voor zijn. Wat betekenen de nieuwe ontwikkelingen in het veenweidegebied voor het operationele waterbeheer? En hoe kunnen we dit toepassen in de pilots? Hiervoor is denkkracht nodig.

Maatregelen voor het remmen/vertragen van de bodemdaling hebben daarnaast ook diverse consequenties voor het waterkwantiteitsbeheer. Ze vragen bijvoorbeeld extra zoet water en zijn van invloed op de maaiveldhoogteverdeling binnen een peilgebied, en daarmee ook op de ruimtelijke verdeling van wateroverlast. Het gevoerde peilbeheer is een belangrijke factor voor de mate van effect bij teveel en te weinig water. We onderzoeken welke mogelijkheden er zijn om alternatieve vormen van peilbeheer toe te passen met in achtneming van de operationele sturingsmogelijkheden en de variabiliteit binnen polders.

Een andere systeemwijziging binnen het thema bodemdaling is de transitie in de landbouw. Vanuit bovenregionale plannen wordt gevraagd om invulling hieraan te geven. Concreet betekent dit voor de opgave bodemdaling veenweide dat niet alleen op pilots voor verduurzaming van de huidige gebruiksfunctie (weide) ingezet moet worden, maar ook op een transitie van deze gebruiksfunctie. De complexiteit van deze

ontwikkeling vraagt extra inzet. Voor het totaal aan onderzoeksopgaven binnen het toekomstbestendig verder werken aan remmen bodemdaling is in deze begroting € 275.000 aan extra middelen gereserveerd.

De watergebiedsplannen, de peilbesluiten en de projecten met betrekking tot het veenweidegebied dragen bij aan het op orde houden van de waterinfrastructuur (Eff 3).

Exploitatie 2020

Watersysteembeheer	Realisatie 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Kosten			
Rentekosten	2.160	2.498	2.462
Afschrijvingskosten	7.152	7.730	7.656
Personeelskosten	8.558	8.895	9.017
Overige kosten	9.919	10.677	13.858
Totaal kosten	27.788	29.800	32.994
Overige opbrengsten			
Overige opbrengsten	3.921	4.559	5.563
Totaal overige opbrengsten	3.921	4.559	5.563
Saldo kosten en overige opbrengsten	23.868	25.241	27.431

Bedragen zijn in duizenden euro's

Toelichting op belangrijkste afwijkingen tussen de begroting 2019 en 2020

- De stijging van de overige kosten is grotendeels toe te schrijven aan de hogere kosten van het baggeren, onderhoud van de natuurvriendelijke oevers en de bestrijding van exoten. Hiervoor wordt in de Begroting 2020 respectievelijk € 1,186, € 0,200 en € 0,470 aan beide voorzieningen toegevoegd. Daarnaast zijn er hogere kosten in het kader van de Gekanaliseerde Hollandse IJssel. Deze extra kosten worden gedekt uit de bestemmingsreserve.
- De stijging van de overige opbrengsten is toe te schrijven aan hogere geactiveerde lasten voor een grotere inzet op de investeringsprojecten.

Thema/ programma/ doelstelling/ project	Totaal krediet*	Nieuw krediet-volume in 2020	Begroting 2020
Programma Watersysteembeheer	107.065	6.300	12.313
<i>Instandhouden</i>			
4. GOP Watersystemen	24.200	5.000	4.000
5. Vervanging groot materieel UV	-	-	410
6. Huisvesting buitendiensten	-	-	695
<i>Verbeteren</i>			
<i>Gebiedsgerichte plannen Oost (cumulatief)</i>	<i>32.300</i>	<i>-</i>	<i>2.150</i>
7. Watergebiedsplan Tussen Kromme Rijn en Amsterdam-Rijnkanaal	8.300	-	50
8. Watergebiedsplan Langbroeker Wetering	8.600	-	900
9. Watergebiedsplan Groenraven-Oost en Maartensdijk	6.400	-	100
10. Raamwaterplan eiland van Schalkwijk	9.000	-	1.100
<i>Gebiedsgerichte plannen West (cumulatief)</i>	<i>50.565</i>	<i>1.300</i>	<i>5.058</i>
11. Watergebiedsplan Zegveld en Oud-Kamerik	13.400	300	375
12. Watergebiedsplan Kamerik en Kockengen	17.200	200	1.217
13. Watergebiedsplan Linschoterwaard	10.800	800	200
14. Raamwaterplan Bodegraven Noord	7.535	-	1.196
15. Raamwaterplan De Tol (deel 1) **	130	-	500
16. Bufferzone Achttienhoven Nieuwkoop	1.500	-	1.320
17. Maatregelen watersysteem NNN-gebieden Lange Weide **	-	-	250
Specifieke projecten			
<i>GHIJ</i>	<i>16.175</i>	<i>600</i>	<i>3.350</i>
34. GHIJ Kunstwerken	1.625	PM	50
35. GHIJ Oevers	4.250	PM	1.200
36. GHIJ Baggeren	10.300	600	2.100

Bedragen zijn in duizenden Euro's

* Op basis van toegekende kredieten tot en met 30-06-2019

** Voor deze investeringen volgen nog kredietaanvragen in 2019

6.2 Beperking gevolgen klimaatverandering

Het waterschap werkt voortdurend aan het beperken van de gevolgen van te veel of te weinig water in het beheersgebied. Adaptatie op de klimaatverandering is een ontwikkeling die in stroomversnelling is geraakt en waar, mede ingegeven door de droogte van 2018, extra maatschappelijke aandacht voor is. Dit vraagt van het waterschap extra inzet op dit onderwerp, waarvoor een beleidsprogramma is ingericht.

Introductie nieuw programma klimaatadaptatie

Klimaatverandering legt in toenemende en versnelde mate extra druk op het huidige watersysteem en het beheer ervan. Ook ontwikkelingen zoals landbouwtransitie, digitalisering en de intensivering van samenwerking tussen waterbeheerders hebben invloed op ons watersysteem en –beheer.

Het waterschap start met het programma Klimaatadaptatie voor het toekomstbestendig maken van de regionale en lokale watersystemen. Het programma geeft inzicht in de effecten van klimaatverandering op het waterbeheer en mogelijke adaptatie strategieën. Dit doet het waterschap in nauwe samenwerking met andere waterbeheerders, de provincies, gemeenten en woning coöperaties. Voor 2020 wordt voor de uitvoering van het programma € 450.000 gereserveerd, aanvullend op de reeds beschikbare middelen voor wateroverlast en ruimtelijke adaptatie.

Om de klimaateffecten voor het regionale watersysteem in beeld te brengen voert het waterschap een aantal onderzoeken uit. Hiermee sorteert het waterschap voor op de aanvulling op de Deltabeslissingen uit 2014. De waterbeheerders voeren de onderzoeken op bovenregionaal niveau gezamenlijk uit. De belangrijkste onderzoeken zijn:

- Kansrijke maatregelen tweede fase Deltaprogramma (studie optimalisatie aanvoerroutes zoetwater)
- Toekomstbestendig Amsterdam-Rijnkanaal/Noordzeekanaal-gebied
- Toekomstbestendige boezem HDSR
- Blauwe Agenda (Herstel watersysteem Heuvelrug)

Voor het klimaatbestendig maken van het stedelijk gebied voeren we voor de gemeente Utrecht de laatste klimaatstresstest uit in ons beheergebied. We zetten in op risicodialogen met de gemeenten en op het nieuwe samenwerkingsverband dat eind 2019 is ontstaan uit de fusie tussen Winnet en CRA. Als eerste product wordt gewerkt aan de Regionale Adaptatie Strategie. Daarnaast bekijken we samen met (markt)partijen of het Bouwconvenant Klimaat adaptief Bouwen Zuid-Holland navolging kan vinden in de provincie Utrecht. Beleidsmatige verankering vindt plaats via omgevingsvisies en –plannen en overlegstructuren, zoals de U16 (REP). Op lokaal niveau blijft Stichtse Rijnlanden lokale initiatieven ondersteunen.

Het klimaatadaptatie programma draagt bij aan het toekomstbestendig maken van de regionale en lokale waterinfrastructuur van het waterschap (Eff 4). Tevens zet het in op het beperken van de effecten van wateroverlast bij extreme situaties (Eff5) en op de aanvoer van zoetwater naar essentiële functies bij een situatie van watertekort (Eff6).

Klimaatbestendige Wateraanvoer KWA+

Als onderdeel van de eerste fase van het Deltaprogramma Zoet Water werken we samen met Hoogheemraadschap van Rijnland aan capaciteitsuitbreiding van de Klimaatbestendige Wateraanvoer KWA+. Met deze wateraanvoer kan vanuit het Amsterdam-Rijnkanaal en de Lek extra zoetwater naar West-Nederland worden aangevoerd. Om aan de toenemende vraag van zoetwateraanvoer te kunnen voldoen, wordt in 2020 gestart met de realisatiefase van de volgende deelprojecten:

- Oude- en Leidsche Rijn: Aanleg van de oeversbescherming en bouw inlaat bij Gemaal Haarrijn.
- Kunstwerken GHJ
- Park Oudegein: diverse kleinschalige maatregelen tegen wateroverlast.
- Doorslagsluis: Aanleg grote koker langs sluis om doorstroomprofiel te vergroten.
- Enkele Wiericke: vervangen van fietsbrug en brug in provinciale weg ter vergroting van het doorstroomprofiel.
- Polsbroek: Verruimen van doorstroomprofiel door verbreding van watergang, verbreding van een stuw, verplaatsing van een stuw en vervanging van een brug. We benutten hierbij ook de kans om een bypass aan te leggen voor extra waterafvoer bij hevige neerslag.
- Het deelproject 'traject Lopikerwaard' zit in 2020 nog in de planvormingsfase.

Deze capaciteitsuitbreiding draagt bij aan het doel om essentiële functies te voorzien van zoet water (Eff 6).

Exploitatie 2020

Beperking gevolgen klimaatverandering	Realisatie 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Kosten			
Rentekosten	10	14	0
Afschrijvingskosten	10	47	11
Personeelskosten	2.074	2.315	1.965
Overige kosten	1.319	1.607	1.726
Totaal kosten	3.414	3.984	3.702
Overige opbrengsten			
Overige opbrengsten	3.026	48	43
Totaal overige opbrengsten	3.026	48	43
Saldo kosten en overige opbrengsten	388	3.936	3.660

Bedragen zijn in duizenden euro's

Toelichting op belangrijkste afwijkingen tussen de begroting 2019 en 2020

- De daling van de personeelskosten wordt veroorzaakt door een lagere inzet van inhuurkrachten dan in de begroting van 2019 is voorzien;
- Het beeld van de gerealiseerde overige opbrengsten in het boekjaar 2018 is vertekend door de ontvangsten van het Havenbedrijf Rotterdam voor de KWA in verband met de verdieping van de Nieuwe Waterweg. Deze zijn gereserveerd in een bestemmingsreserve.

Thema/ programma/ doelstelling/ project	Totaal krediet*	Nieuw krediet-volume in 2020	Begroting 2020
Programma Beperking gevolgen klimaatverandering	664	2.900	210
<i>Instandhouden</i>			
18. Wateropgave Wateroverlast (incl. nota ruimte middelen)	514	2.900	100
19. Vidente: voorspellende monitoringstool watersysteem	150	-	110
Specifieke projecten			
<u>KWA+ fase 1</u>	4.160	6.500	2.600
37. KWA stap 1	4.160	6.500	2.600

Bedragen zijn in duizenden Euro's

* Op basis van toegekende kredieten tot en met 30-06-2019

7. Gezond water

Binnen Gezond Water werkt Stichtse Rijnlanden aan gezond oppervlakte- en grondwater voor mens, plant en dier. Hiervoor zijn de Europese en nationale KRW-kaders vertaald naar een regionale aanpak. Maar ook door het zuiveren van het afvalwater, dat door huishoudens en bedrijven op het riool wordt geloosd, voordat dit in het oppervlaktewater terecht komt, beschermen we de kwaliteit van deze wateren.

We volgen de werkzaamheden met betrekking tot 'gezond water' aan de hand van de volgende effect indicatoren:

Eff 7: Schoon en gezond oppervlaktewater

- Eff 7a: Ecologie en chemie voldoet aan KRW doelen waterlichamen (% WL per KRW maatlat)
- Eff 7b: Ecologie en chemie voldoet aan doelen 'overig water' (%)

Eff 8: Levendige en veerkrachtige boerensloten

- Eff 8: Agrariërs nemen bewust maatregelen ten behoeve van schoon en gezond oppervlaktewater

Eff 9: Gezond en zichtbaar water in de stad

- Eff 9a: Voldoet aan het streefbeeld 'zichtbaar water'
- Eff 9b: Gemeenten en bewoners nemen maatregelen ten behoeve van schoon en gezond oppervlaktewater

We volgen de werkzaamheden met betrekking tot 'zuiveringsbeheer' aan de hand van de volgende effect indicatoren:

Eff 10: Kwaliteit effluentwater passend bij ontvangend oppervlaktewater

- Eff 10a: Voldoen aan de effluentnorm
- Eff 10b: Voldoen aan afnameverplichting

Eff 11: Meerwaarde uit afvalwater

- Eff 11a: Energie opwekken uit het zuiveren van afvalwater
- Eff 11b: Waardevolle grondstoffen zijn optimaal benut

Binnen de afvalwaterzuivering investeren we ook in duurzaamheid. Enkele voorbeelden hiervan zijn het plaatsen van zonnepanelen waarmee energie kan worden gewonnen ten behoeve van onze rioolwaterzuiveringsinstallaties (rwzi's) en het terugwinnen van grondstoffen uit het afvalwater. De inzet op duurzaamheid gaat echter verder dan alleen binnen de rwzi's. Daarom is dit opgenomen onder 'Bestuur, middelen en organisatie'. We toetsen onze doelstellingen voor duurzaamheid aan de indicator 'Werken met het oog op de toekomst (Eff 14), maar ook aan de indicator 'meerwaarde uit afvalwater halen' (Eff 11).

7.1 Gezond Water

In 2020 geven we verder invulling aan de uitvoering van de taken, activiteiten en projecten van Gezond Water. We werken verder aan het verbeteren van ons eigen beheer voor gezond water. Dit doen we onder andere door een vervolg te geven aan de pilots 'aangepast maaibeheer' die in 2019 zijn opgestart. Ook werken we verder aan de aanleg van natuurvriendelijke oevers. En zetten we het onderzoek voort om meer inzicht te krijgen in de effecten van de maatregelen op de ecologie en biologie.

De uitvoering van de maatregelen binnen Gezond Water dragen bij aan schoon en gezond oppervlaktewater (Eff 7), levendige boerensloten (Eff 8) en Gezond en zichtbaar water in de stad (Eff 9).

Monitoring Gezond Water

Een belangrijk aspect voor het werken aan waterkwaliteit, maar ook in het samenwerken met anderen, is inzicht in de waterkwaliteit en de verklarende factoren. De huidige meetnetten voor de monitoring van fysische chemische en ecologische waterkwaliteit zijn in dat licht geëvalueerd. Daaruit bleek dat veranderende wet- en regelgeving, informatiebehoefte voor doelmatig waterbeheer en de mogelijke inzet van innovatieve technieken aanleiding gaven om de huidige meetnetten te herzien.

Met de extra middelen in deze begroting worden de meetnetten geactualiseerd voor:

- Veranderingen in wetgeving en bijbehorende eisen en randvoorwaarden voor monitoring: Kaderrichtlijn Water, Wet Natuurbescherming en EU-exotenverordening;
- Doelmatig waterbeheer: korte- en lange termijn inzicht in de waterkwaliteit voor o.a. watersysteem-analyses, beleidsvorming en effectiviteit van maatregelen. Ook ten behoeve van sturing op waterkwaliteit door middel van beheer, onderhoud en inrichting;
- Het onderzoeken van kansrijke nieuwe monitoringsmethoden, innovatieve technieken en de inzet van burgerparticipatie (zie ook Citizen science).

Er wordt voor monitoring gezond water aanvullend op beschikbare middelen een bedrag van € 650.000 begroot. Voor de uitvoering van het monitoringsplan en bijbehorende toetsing en databeheer wordt € 100.000 in deze begroting opgenomen.

'Citizen science'

Data-inwinning gaat het waterschap ook doen door het faciliteren van burgerparticipatie ('citizen science'). Hiermee worden de succesvolle pilots 'samen-meten' in de gemeenten Utrecht, Zeist en Houten vervolgd en uitgebreid. Door burgers en ondernemers te betrekken bij de lokale waterkwaliteit worden niet alleen gegevens ingewonnen, maar wordt ook gewerkt aan waterbewustzijn. Het jaar 2020 zal, naast het opstarten van (nieuwe) 'samen meten' initiatieven, in het teken staan van het opstellen van doelen en een daarop afgestemde aanpak en ontwikkeling van producten voor het betrekken van vrijwilligers bij monitoring. Voor deze inzet is voor 2020 € 100.000 begroot.

De waterkwaliteitsmonitoring (inclusief burgerparticipatie) is gekoppeld aan Eff 7a en Eff9a van Gezond Water. De doelen m.b.t. 'overig water' onder Eff 7b moeten nog worden vastgesteld, maar ook deze doelen zullen met het monitoringsplan worden gevolgd. Daarnaast wordt met het nieuwe monitoringsplan onderzocht wat de effecten van diverse maatregelen (bijvoorbeeld van de stimuleringsregeling Groen/Blauwe diensten) zijn op de waterkwaliteit (Eff 9b).

Data ecologie

Momenteel worden de fysische chemische en ecologische data van de Stichtse Rijnlanden opgeslagen in het Ecologisch en fysisch-chemisch informatiesysteem (EFCIS). Vanwege beëindiging van het beheer- en onderhoudscontract van de leverancierskant dienen we eind 2020 een nieuw systeem in gebruik te hebben. Het datasysteem is belangrijk voor de beschikbaarstelling van waterkwaliteitsgegevens binnen en buiten HDSR. Hieronder valt naast wettelijke taken (o.a. Kaderrichtlijn Water, Zwemwaterrichtlijn, Wet Natuurbescherming) ook de uitvoering van doelmatig waterbeheer (o.a. ondersteunen beleidsvorming en het meten van effecten van beleidsmaatregelen).

Er wordt een aanbesteding uitgevoerd die moet leiden tot een goed werkend alternatief voor EFCIS dat voldoet aan geldende landelijke standaarden en aan de eisen en wensen van de gebruikers en beheerders. Hiervoor is € 210.000 aan investeringsuitgaven begroot in 2020. Alle data uit EFCIS worden zonder kwaliteitsverlies gemigreerd naar het nieuwe systeem en de gebruikers en beheerders worden opgeleid. Hiervoor is in totaal € 72.000 voor exploitatielasten begroot.

De doelen van Gezond water worden getoetst aan de hand van drie effectindicatoren (Eff7a, Eff7b, Eff9a). De data die wordt gebruikt om de voortgang van deze doelen te volgen, wordt opgeslagen in het systeem.

Vispassages

In 2020 wordt gestart met de aanleg van extra vispassages, bovenop het aantal dat nu is vastgelegd in het maatregelenpakket. Door het verkrijgen van subsidies is er ruimte om méér te doen. Dit willen we gebruiken om binnen deze planperiode (dus vóór 2022) drie extra vispassages te realiseren en een deel van de bestaande vispassages te optimaliseren naar aanleiding van de laatste inzichten over de passeerbaarheid van passages door vissen, om zo nog bestaande knelpunten voor vismigratie op te lossen.

Dit sluit aan bij de KRW-doelen waterlichamen (Eff 7a).

Impulsregeling Water in de leefomgeving

Het waterschap wil samen met gemeenten werken aan water als onderdeel van een gezonde en leefbare leefomgeving. Vanaf 2018 is de Impulsregeling 'Water in de leefomgeving' (voorheen 'Klimaatadaptatie in de Stad') van kracht met een totaalbedrag van € 450.000 voor het stimuleren van gemeenten om bewuster te werken aan wateroverlast, waterkwaliteit, droogte, hitte in stedelijke gebied en het landelijk gebied. Als invulling van de motie 'Uitbreiding budget waterkwaliteitsdeel Impulsregeling Klimaatadaptatie in de Stad'

wordt voor 2020 (en verder) een extra bedrag van € 200.000 beschikbaar gesteld voor het waterkwaliteitsdeel van de impulsregeling. De aanvragen voor de Impulsregeling 2020 zijn inmiddels ingediend en beschikt. Met de bijdrage op de ingediende projecten voor 2020 realiseren we een veelvoud van investeringen in het stedelijk gebied ten behoeve van de verbetering van de stedelijke waterkwaliteit en -kwantiteit en bewustwording bij bewoners

De impulsregeling Water in de leefomgeving draagt bij aan schoon en zichtbaar water in de stad, doordat gemeenten en bewoners maatregelen nemen ten behoeve van schoon en gezond oppervlaktewater (Eff 9). Daarnaast wordt met de impulsregeling binnen het eerdergenoemde programma klimaatadaptatie ook ingezet op het beperken van het effect van wateroverlast door gemeenten en bewoners (Eff 5b).

KRW-doelen

Inmiddels zijn we over de helft van de tweede KRW-uitvoeringsperiode. Naast het uitvoeren van het lopende taken en de nieuwe ambities staat het jaar 2020 dan ook in het teken van het formuleren van het nieuwe maatregelenpakket voor de periode 2022-2027. In 2018 en 2019 zijn hiervoor de watersysteemanalyses gemaakt (inzicht in huidige situatie van de waterkwaliteit) en is bij de interne organisatie en externe gebiedspartijen input opgehaald (hoe kunnen zij bijdragen aan schonere oppervlakte water). Met al deze input wordt er gewerkt aan een maatregelenpakket dat invulling geeft aan de KRW-verplichtingen, -doelen en aansluit op de regionale ambities en ontwikkelingen.

Het opstellen van een nieuw maatregelenpakket sluit aan bij alle doelen van 'Gezond Water' en in het bijzonder bij de doelstelling dat de ecologie en chemie van het water voldoet aan KRW doelen waterlichamen (Eff 7a).

Exploitatie 2020

Gezond water	Realisatie 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Kosten			
Rentekosten	16	30	20
Afschrijvingskosten	61	78	80
Personeelskosten	1.331	1.692	2.191
Overige kosten	2.472	2.656	3.799
Totaal kosten	3.881	4.455	6.090
Overige opbrengsten			
Overige opbrengsten	532	701	966
Totaal overige opbrengsten	532	701	966
Saldo kosten en overige opbrengsten	3.349	3.755	5.124

Bedragen zijn in duizenden euro's

Toelichting op belangrijkste afwijkingen tussen de begroting 2019 en 2020

- De stijging van de personeelskosten wordt onder andere veroorzaakt door een hogere inzet van personeel op investeringsprojecten. Deze is ook terug te zien in de hogere overige opbrengsten omdat deze kosten aan de projecten worden doorbelast en op die wijze een opbrengst in de exploitatie genereren. Deels hangen de hogere personeelskosten ook samen met een hogere inzet van de planvormings- en beheerafdeling op dit programma bijvoorbeeld vanwege een intensivering van de monitoring van de waterkwaliteit;

- De stijging van de overige kosten hangt samen met de onder dit programma reeds toegelichte beleidsintensivering.

Thema/ programma/ doelstelling/ project	Totaal krediet*	Nieuw krediet-volume in 2020	Begroting 2020
Programma Gezond Water	14.687	1.075	1.230
<i>Waterkwaliteit (o.a. KRW))</i>			
20. KRW resultaatverplichting 2010-2015	3.726	0	0
21. Duurzame inrichting Kromme Rijn (synergie)	6.761	-	100
22. Oevers KRW 2016-2021	1.400	-	300
23. Vispassage KRW 2016-2021	2.050	1.075	630
24. Syn. LG KRW 2016-2021	750	-	200
xx. KRW 3e planperiode	-	-	-

Bedragen zijn in duizenden Euro's

** Op basis van toegekende kredieten tot en met 30-06-2019*

7.2 Zuiveringsbeheer

Het waterschap zuivert het afvalwater van inwoners en bedrijven voor een gezonde leefomgeving. Om dit te realiseren zijn er dagelijks 16 zuiveringen, 146,5 km persleiding en 53 hoofdrioolgemalen in bedrijf. We zorgen ervoor dat deze assets goed worden beheerd en dat het afvalwater op een doelmatige wijze wordt gezuiverd.

Fotograaf: Willem Mes

Groot onderhoudsplan Zuiveringen

Om de installaties voor zuivering en transport (gemalen, persleidingen en zuiveringen) in optimale conditie te houden voert het waterschap regulier en groot onderhoud uit. Het grootonderhoud is geregeld in het groot onderhoudsprogramma (GOP) Zuiveringen. Het (groot)onderhoud wordt risico gestuurd uitgevoerd op basis van assetmanagement. De kern van assetmanagement is dat de beheerder op elk moment inzicht heeft in het

functioneren en de conditie van een object. Door het meerjarig en kader stellende karakter van het GOP is er flexibiliteit om (vervangings-)investeringen in de tijd naar voren of juist naar achteren te schuiven. Dit leidt tot een hogere doelmatigheid van investeringen.

Centrale regie door Kennis en informatiecentrum

Het waterschap wil door centrale regie op de bedrijfsvoering de (effluent) kwaliteit verder verbeteren tegen zo laag mogelijke operationele kosten. Hiervoor wordt het kennis en informatiecentrum (KIC) komend jaar verder uitgebreid.

Nieuwe stoffen

Met het huishoudelijk afvalwater komen ook allerlei microverontreinigingen op de rwzi's. De rwzi's zijn niet ingericht om deze zogenaamde nieuwe stoffen, zoals medicijnresten, brandvertragers, biociden, weekmakers, plastics et cetera eruit te halen. Op de rwzi Houten wordt in 2020 in het kader van lerend implementeren gestart met de realisatie van een pilotinstallatie voor aanvullende zuivering van medicijnresten en mogelijk andere, soortgelijke, stoffen uit het afvalwater. Dit ten behoeve van het drinkwaterinnamepunt van Waternet in het Lekkanaal.

Daarnaast zal in 2020, bij het in bedrijf zijn en goed functioneren van de nieuwe Nereda-installatie op rwzi Utrecht, gemeten gaan worden aan microverontreinigingen in het effluent en de toxische druk om te bezien wat de mogelijke negatieve effecten van de microverontreinigingen zijn op de aquatische ecologie en de drinkwaterinname stroomafwaarts.

Lachgas en methaan uitstoot

In 2020 gaan we onderzoek doen naar de uitstoot van lachgas en methaan (schadelijker dan CO₂) door een aantal van onze rwzi's. Dit omdat de rwzi's; Wijk bij Duurstede, Zeist, De Meern en Woerden in een STOWA-onderzoek gemarkeerd zijn als potentiële hotspots van lachgasuitstoot. Voor dit aanvullende onderzoek wordt een samenwerkingsverband opgericht met een aantal andere waterschappen. Doel van het onderzoek is vaststellen hoe groot de daadwerkelijke uitstoot van lachgas en methaan is op de betreffende rwzi's.

Rwzi Utrecht

In 2019 is de nieuwe rwzi Utrecht in gebruik genomen en is het poortgebouw opgeleverd. In 2020 ronden we de prestatiegarantie-test af om te toetsen of de nieuwe rwzi aan de door ons gestelde eisen voldoet. De bestaande zuivering is in 2019 volledig buiten bedrijf gesteld en schoongemaakt. In 2020 zal, na een positief verlopen aanbestedingsprocedure, gestart worden met de sloopwerkzaamheden. De verwachting is dat dit in 2021 gereed is.

Het terrein waarop de oude installatie staat wil het waterschap in bezit houden voor een eventuele toekomstige vernieuwing of een benodigde uitbreiding. In overleg met de gemeente wordt gekeken naar een tussentijdse functie en inrichting van deze grond. Daarbij moet geborgd zijn dat vernieuwing op het huidige terrein mogelijk blijft in termen van fysieke ruimte en milieu ruimte tenzij een alternatieve locatie is geborgd inclusief de aan- en afvoer van (afval)water.

Rwzi Leidsche Rijn

In 2019 is de uitbreiding van de rwzi Leidsche Rijn om ook het afvalwater van de zuiveringen Maarssenbroek (HDSR) en Maarsen (AGV) te verwerken afgerond. Deze twee zuiveringen zijn hiermee overbodig geworden en worden opgeheven. Hiermee besparen beide waterschappen op hun bedrijfsvoering. De rwzi Maarssenbroek wordt in 2020 schoongemaakt en na aanbesteding gesloopt.

Onderdeel van de uitbreiding op rwzi Leidse Rijn is een techniek van fijnzeven om de onopgeloste stoffen te verwijderen. Hierdoor wordt de installatie robuuster en het geeft de mogelijkheid tot het terugwinnen van cellulose. Dit onderdeel wordt in 2020 afgerond.

Alle bovengenoemde inspanningen dragen bij aan het voldoen aan de afnameverplichtingen en aan de effluentnormen, waarmee het effluentwater passend is bij het ontvangend oppervlaktewater (Eff 10). Zoals aan het begin van dit hoofdstuk genoemd wordt tevens geïnvesteerd in duurzaamheid bij de rwzi's om meerwaarde uit afvalwater te halen (Eff 11).

Exploitatie 2020

Zuiveringsbeheer	Realisatie 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Kosten			
Rentekosten	4.898	5.581	5.075
Afschrijvingskosten	14.054	12.543	16.616
Personeelskosten	4.503	4.995	6.509
Overige kosten	17.424	22.057	36.436
Totaal kosten	40.878	45.176	64.635
Overige opbrengsten			
Overige opbrengsten	4.688	3.621	3.792
Totaal overige opbrengsten	4.688	3.621	3.792
Saldo kosten en overige opbrengsten	36.191	41.555	60.844

Bedragen zijn in duizenden euro's

Toelichting op belangrijkste afwijkingen tussen de begroting 2019 en 2020

- De afschrijvingskosten stijgen vooral door de activering en ingebruikname van de rwzi Utrecht. Ook een deel van de stijging van de overige kosten hangt samen met de ingebruikname van de rwzi Utrecht. De hogere kosten van de rwzi Utrecht worden gedekt uit de bestemmingsreserve rwzi Utrecht die in 2014 voor dit doel is ingesteld en via het spaarmodel (jaarlijkse 1,5% extra tariefsverhoging voor de zuiveringsheffing) is en nog steeds wordt gevuld. De onttrekking aan de bestemmingsreserve is niet in bovenstaand overzicht opgenomen.
- De stijging van zowel de overige kosten als de personeelskosten hangen onder andere samen met de sloop van de rwzi's Utrecht en Maarssenbroek. De extra inzet van personeel hiervoor bedraagt € 750.000 en de overige kosten stijgen hierdoor met € 14,550 miljoen. De volledige kosten van de sloop van beide rwzi's worden ten laste van de nieuwe bestemmingsreserve gebracht. De onttrekking aan de bestemmingsreserve is niet in bovenstaand overzicht opgenomen.

Thema/ programma/ doelstelling/ project	Totaal krediet*	Nieuw krediet- volume in 2020	Begroting 2020
Programma Zuiveringsbeheer	61.883	165	8.665
<i>Bouw en verwerving, onderhoud en beheer van rwzi's</i>			
25. GOP Zuiveringstechnische werken	42.298	-	6.000
26. Aansluiten RWZI's Maarssebroek en Maarssen op RWZI Leidscherijn	16.800	-	500
27. Medicijnresten uit water (ozon Houten)	2.590	-	2.000
28. Zonne- en windenergieprojecten	195	165	165
Specifieke projecten			
<u>Rwzi Utrecht</u>	146.326	-	2.296
32. RWZI Utrecht nieuwbouw waterlijn & Poortgebouw	145.630	-	2.000
33. Herinrichting rwzi Utrecht	696	-	296

Bedragen zijn in duizenden Euro's

* Op basis van toegekende kredieten tot en met 30-06-2019

8. Bestuur, middelen en maatschappij

Binnen 'Bestuur, middelen, maatschappij' zijn activiteiten opgenomen onder de noemer 'genieten van water'. Het waterschap heeft hierin veelal een faciliterende rol, maar hecht wel waarde aan de beleving van onze watererfgoed. Daarnaast is in dit hoofdstuk een aantal taken opgenomen die het waterschapswerk ondersteunen. Stichtse Rijnlanden wil een vitale overheid zijn. Belangrijke aspecten daarbij zijn het werken met het oog op de toekomst, een transparante overheid en samen het waterbewust handelen vergroten.

We volgen de werkzaamheden met betrekking tot 'genieten van water' aan de hand van de volgende effect indicatoren:

Eff 12: Waterrecreant waardeert het watersysteem

- Eff 12: Heldere afspraken over vaarverkeer

Eff 13: Waterschapswerken worden beleefd

- Eff 13a: Recreatief medegebruik van waterassets waar mogelijk faciliteren
- Eff 13: Watererfgoed behouden en beleefbaar maken voor huidige en toekomstige generaties.

We volgen de werkzaamheden met betrekking tot 'vitale overheid' aan de hand van de volgende effect indicatoren:

Eff 14: Werken met oog op de toekomst

- Eff 14: Duurzaam werken om onze voetafdruk te verkleinen

Eff 15: Maatschappelijke meerwaarde door samen doen

- Eff 15a: Waterbewust handelen samen met samenwerkingspartners
- Eff 15b: Doelen bereiken door samenwerking

Eff 16: Betrouwbare en servicegerichte overheid

- Eff 16a: Bieden van goede service
- Eff 16b: Waterschap is toegankelijk en transparant

Exploitatie 2020

Bestuur, middelen & maatschappij	Realisatie 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Kosten			
Rentekosten	225	256	227
Afschrijvingskosten	850	1.240	1.382
Personeelskosten	12.692	13.563	17.025
Overige kosten	9.750	15.033	14.602
Totaal kosten	23.517	30.092	33.235
Overige opbrengsten			
Overige opbrengsten	1.906	1.698	3.120
Totaal overige opbrengsten	1.906	1.698	3.120
Saldo kosten en overige opbrengsten	21.611	28.393	30.115

Bedragen zijn in duizenden euro's

Toelichting op belangrijkste afwijkingen tussen de begroting 2019 en 2020

- De personeelskosten stijgen met ruim € 3,5 miljoen. Deze stijging is deels toe te schrijven aan de stijging van inzet op projecten. De kosten van de managers projectbeheersing worden echter doorbelast aan projecten en dat leidt tot hogere opbrengsten. De overige stijging wordt veroorzaakt door de verwerking van het onderhandelingsakkoord voor een nieuwe cao (effectief 3,0% voor 2020) en door de extra personeelskosten om binnen de ondersteunende afdelingen de groei van de projectorganisatie op te vangen. Deels zijn deze kosten ook opgenomen in ontwikkelingen die in de Voorjaarsnota 2019 en het coalitieakkoord naar voren zijn gebracht. Bijvoorbeeld de kwartiermakers voor de digitalisering, extra inzet op cultuurhistorie/ 900-jaar waterbeheer en de versterking van de organisatie in het kader van toekomstbestendigheid.

Thema/ programma/ doelstelling/ project	Totaal krediet*	Nieuw krediet-volume in 2020	Begroting 2020
Programma Bestuur, Middelen en Maatschappij	4.560	2.200	3.910
<i>Routine - investering Bedrijfsvoering</i>			
29. Huisvesting Poldermolen 3	50	1.000	575
30. ICT Basis op orde: Upgrade en vervanging oude applicaties	3.000	-	2.081
31. ICT Vervanging hardware en infrastructuur	1.510	1.200	1.254

Bedragen zijn in duizenden Euro's

* Op basis van toegekende kredieten tot en met 30-06-2019

8.1 Genieten van water

Het vaarwegbeheer is een wettelijke taak van het waterschap. Voor overige recreatieve functies hebben we een faciliterende rol. Uitzondering hierop is het zichtbaar en beleefbaar houden van ons watererfgoed.

Cultuurhistorie op de kaart en 900 jaar waterbeheer

Ons waterschap beschikt over een rijke cultuurhistorie die we willen behouden en waar mogelijk versterken. Dat komt deels tot uitdrukking in onze projecten zoals Sterke Lekdijk en Gekanaliseerde Hollandse IJssel waarin we bewust omgaan met ons watererfgoed. Daarnaast willen we ook werken aan het waterbewustzijn van onze burgers. Daarom hebben we samenwerking gezocht en gevonden met de organisaties van Utrecht 900 jaar, Oude Hollandse Waterlinie 350 jaar en Nieuwe Hollandse Waterlinie. Dat biedt de gelegenheid om in 2022 de viering van 900 jaar Waterbeheer te koppelen aan de evenementen in dat jaar rondom deze drie andere thema's.

We maken een eigen projectenboek met daarin alle eigen initiatieven en alle samenwerkingsactiviteiten om 2022 betekenis te geven. Voor deze activiteiten en voor bijdrage aan gezamenlijke evenementen en uitingen is een bestemmingsreserve gemaakt, die wordt aangevuld tot € 400.000 in 2022. In dit budget zijn geen kosten voor capaciteit opgenomen. Om deze activiteiten voor en rond 2022 ook daadwerkelijk uit te kunnen voeren en om als volwaardig partner deel te blijven nemen heeft het waterschap extra capaciteit nodig. Deels is deze tijdelijk en deels structureel. De viering 900 jaar waterbeheer vormt namelijk het aanknopingspunt voor verankering van cultuurhistorie binnen deze organisatie, want ook na 2022 willen we een structurele inzet op dit onderwerp houden; dit ten behoeve van behoud en het uitdragen van ons erfgoed in projecten en plannen. Dit naast onze reguliere activiteiten als educatieve activiteiten en communicatieve instrumenten (zoals fietsroutes, informatieborden, folders, (veld)lessen). Voor deze structurele capaciteit is € 100.000 opgenomen in de begroting.

Middels diverse activiteiten wordt de cultuurhistorie en 900 jaar Waterbeheer onder de aandacht gebracht om zo het waterbewustzijn te versterken en ook onze Waterschapswerken zichtbaar en beleefbaar te maken. Dit sluit aan bij Eff. 13.

8.2 Vitale overheidsorganisatie

Door de toename van de grote projecten groeit onze organisatie. Organisatieverandering, de verdere professionalisering en digitale transitie vragen daarbij onze blijvende aandacht en ook investeringen om aan te kunnen blijven sluiten bij de veranderende opgaven vanuit de omgeving. Het werken aan een vitale overheidsorganisatie is een continu proces. Daarnaast zetten we het komend jaar stevig in op duurzaamheid als belangrijke pijler in het werk van het waterschap.

Duurzaamheid

Als gevolg van het Akkoord van Parijs (2015) en het Klimaatakkoord (2019) is het werkveld van Energie, Klimaat en Circulariteit in volop in beweging. In het coalitieakkoord zijn de ambities hierdoor bijgesteld: energieneutraal zijn in 2030 in plaats van in 2040. Binnen de duurzaamheidsagenda werkt het waterschap aan drie speerpunten; energietransitie, grondstoffen terugwinnen (circulaire economie) en duurzame grond-

weg- en waterbouw (DGWW). Vanaf 2018 zijn hier middelen voor vrijgemaakt, maar intensivering is nodig. In 2020 is € 550.00 extra begroot om (een deel van) de ambities ten aanzien van duurzaamheid te kunnen realiseren. Dit geld wordt deels ingezet voor extra capaciteit en kennis (o.a. op het gebied van energiewinning, CO2 reductie en duurzaam GWW), maar ook om concrete producten uit te werken en proefprojecten van de grond te tillen.

Energietransitie

Samen met de gemeenten, provincie Utrecht en RWS werken we aan een 1^e versie van de Regionale Energie Strategie (RES) die in 2020 moet worden vastgesteld. Dat doen we op basis van een routekaart-energie waarin we vastleggen hoe we als waterschap in 2030 energieneutraal willen zijn.

In 2019 zijn we gestart met het verder verkennen van mogelijkheden om windenergie op te wekken op een zestal rwzi's. In 2020 werken we dat verder uit en stemmen dit af met de provincie en gemeenten. Waar geen belemmeringen zijn stellen we een business case op die wordt voorgelegd aan het Algemeen Bestuur. Op basis van de al uitgevoerde inventarisatie naar de geschiktheid van grond nabij onze rwzi's voor de aanleg van zonnepanelenparken spannen we ons in om deze zonnepanelen daadwerkelijk te realiseren en de energie te benutten op de rwzi. Met Eneco werken we verder samen in de realisatie van een warmtepomp op de RWZI Utrecht, die begin 2021 gerealiseerd moet zijn. Samen met de gemeenten De Bilt en Utrechtse Heuvelrug en de plaatselijke woningbouwcoöperaties onderzoeken we verder de haalbaarheid van het benutten van thermische energie uit het afvalwater van resp. de rwzi's De Bilt en Driebergen. De plannen om samen met een private partij biogas te winnen uit berm- en slootmaaisel met behulp van een mono-vergister komen in een beslissende fase.

Grondstoffen terugwinnen

Om meer inzicht te krijgen in het gebruik, de mogelijkheden van hergebruik en terugwinning van grondstoffen stellen we in 2020 een grondstofstromenkaart op. Om grondstoffen te winnen uit het afvalwater blijven we deelnemen aan de kopgroepen Kaumera en Cellulose van de Energie en grondstoffenfabriek. Met de opgedane kennis maken we in 2020 een afweging of we Kaumera gaan winnen uit de rwzi Utrecht, wat kan worden toegepast als grondstof voor bodemverbetering in de land- en tuinbouw. Door de realisatie van een fijnzeef op de rwzi Leidsche Rijn hopen we cellulose uit afvalwater benutten als afdruiptremmer bij asfaltverwerking. Ook blijven we betrokken bij circulaire initiatieven van derden.

Met het concept van Aquafarm gaan we de volgende fase in, waarbij we ons meer gaan richten op de verwijdering van nutriënten en microverontreinigingen, reductie van broeikasgasemissies en de marktvraag. De demonstratie-installatie wordt aan de hand hiervan ingericht. Dit betreft de demonstratie-installatie die al gerealiseerd is op de rwzi Rhenen.

Duurzaam GWW

In 2019 zijn we middels voorbeeldprojecten gestart met een duurzame aanpak van onze investeringsprojecten. In 2020 moet deze aanpak vertaald zijn in alle uitvoeringsprojecten van ons waterschap waarbij we de focus leggen op de aspecten ecologie, biodiversiteit, energie, grondstoffen, ruimtelijke kwaliteit, ruimtegebruik en levenscycluskosten. Duurzaamheid laten we ook terugkomen in de vernieuwing van ons wagenpark in de 2^e helft van 2020. Voor het vergroten van de mogelijkheden ter verbetering van de biodiversiteit in/op onze assets zoeken we de samenwerking op met andere waterschappen.

Veel van bovenstaande taken zijn van toepassing op het thema ‘gezuiverd afvalwater’ en worden getoetst aan de hand van effect indicator 11a: Energie opwekken uit het zuiveren van afvalwater en Eff 11b: Waardevolle grondstoffen zijn optimaal benut. Daarnaast sluit het aan bij de doelstelling van het waterschap om duurzaam te werken om zo onze voetafdrukken te verkleinen (Eff 14).

Samen doen

In de inhoudelijke programma's, zoals de programma's Klimaatadaptatie en Gezond water, wordt vanuit het motto 'samen doen' gewerkt aan het waterbewust handelen met samenwerkingspartners, inclusief inwoners. Een voorbeeld hiervan is de burgerparticipatie zoals benoemd onder het thema gezond water en subsidieregelingen zoals de Impulsregeling Water in de leefomgeving. Om onze doelen te kunnen bereiken wordt het steeds belangrijker om een herkenbare en actieve samenwerkingspartner te zijn. De Omgevingswet en de grote (ruimtelijke) opgaven zoals woningbouw en de energietransitie vragen om een proactieve inbreng voor water. Met de Wateragenda en andere bouwstenen leveren wij in steeds meer regionale netwerken inbreng om het belang van water goed in de plannen van medeoverheden te krijgen. Tegelijkertijd zien wij een toename van regionale samenwerkingsverbanden, die ons steeds vaker een bijdrage zullen vragen voor een gezamenlijk belang. Vooralsnog wordt dit via de inhoudelijke programma's opgevangen.

Deze inzet sluit aan bij de doelstelling van het waterschap om 'Maatschappelijke meerwaarde door samen doen' de creëren (Eff 15).

Waterschapsverordening met toepasbare regels

In de begroting voor implementatie van de omgevingswet zijn kosten opgenomen voor het omzetten / opstellen van de gehele Waterschapsverordening. Het omzetten van waterkwaliteitsregels naar toepasbare regels is onderdeel van het strategische agendapunt Ruimtelijke ordening en waterschap.

(Digitale) transitie naar een moderne overheid

De ontwikkeling van de digitale techniek verandert ook de werkprocessen van het waterschap. Voorbeelden zijn de procesautomatisering op de zuiveringen en de ontwikkeling van Vidente, het waterstandsvoorspellingsmodel van waterbeheer. Maar ook de 3D-technologie die we gebruiken in de dijkversterkingsprojecten, de digitale facturering en de digitale sollicitatieprocedures. Ook het digitaal stelsel Omgevingswet is een belangrijke drijvende factor achter de verdergaande digitalisering van ons werk.

De digitale transformatie is een mondiale beweging en daarmee voor Stichtse Rijnlanden onontkoombaar. We kiezen er bewust voor om mee te gaan in deze ontwikkelingen. Daarom werken we komend jaar aan een programma en randvoorwaarden voor digitale transformatie. Welke processen, in welk tempo, wat betekent dit voor de ontwikkeling van de medewerkers? Wat doen we alleen, waar zoeken we de samenwerking op? En welke middelen zijn daarvoor nodig? Voor het uitwerken van dit programma in lange termijn doelen, prioritering daarvan en uitwerking van korte termijn doelen in actieplannen en de bemensing daarvan, is € 200.000 in deze begroting opgenomen.

Randvoorwaarde voor deze digitale transformatie is dat de informatieveiligheid is geborgd. Voor de inzet met betrekking tot cybersecurity is daarom € 100.000 extra begroot.

Maar ook de verbetering van ons Data management is cruciaal. Goede en voldoende data kan ons helpen om onze processen te verbeteren en slimme technieken in te zetten bij onze waterschapstaken. Daar hebben we de afgelopen jaren stappen in gezet, maar het is noodzakelijk dit verder uit te bouwen. Daarvoor is in deze begroting €100.000 beschikbaar gesteld.

Het Waterschapshuis

Het Waterschapshuis heeft reeds een aantal begrotingswijzigingen aangekondigd die per 2019 leiden tot een structurele kostenverhoging. Deze vloeien voort uit de keuzes die het Waterschapshuis heeft gemaakt om ten eerste de eigen organisatie beter in te richten op de werkzaamheden en ten tweede om ruimte binnen de begroting te creëren om waterschappen ondersteuning te bieden in de digitale transformatie. Voor de aanvullende bijdrage aan Het Waterschapshuis is voor 2020 een bedrag van € 90.000 nodig (dit is een bijstelling ten opzichte het bedrag van € 250.000 in de Voorjaarsnota 2019).

Toekomstbestendige organisatie en personeel

Zowel kwantitatief als kwalitatief is een stap nodig om de organisatie op orde te houden. De complexiteit van het werk neemt toe door ontwikkelingen van buitenaf en tegelijkertijd zien we een toename van de projecten. De bedrijfsvoering is niet evenredig meegegroeid; dit begint te knellen. Het groeiend aantal projecten vergt extra capaciteit; zo groeit het aantal aanbestedingen en inkooptrajecten en de activiteiten bij werving en selectie. Met name de krapte op de arbeidsmarkt zorgt ervoor dat er extra inspanningen nodig zijn voor recruitment om professionele en talentvolle mensen te vinden. De groei van de organisatie vraagt naast extra werknemers ook meer benodigde licenties. Voor deze ontwikkelingen in bedrijfsvoering is in 2020 € 600.000 extra opgenomen in de begroting. In de jaren daarna nemen de bedragen toe als gevolg van verdere uitbreiding van de organisatie. Hiervoor is in de voorjaarsnota vanaf 2021 extra geld opgenomen.

Toekomstbestendig begroten

Als onderdeel van een toekomstbestendige bedrijfsvoering wordt ook op een andere manier gekeken naar de wijze van begroten. In 2019 is hiervoor begonnen met de loonsomsturing voor de personeelskosten. Hiermee is een eerste stap gezet in het toekomstbestendig begroten. De onderzoekresultaten die in 2019 zijn verzameld, vertalen we in 2020 naar uitvoering. Het doel is om in 2021 de begroting middels 'zero based budgetting' goed tegen het licht houden.

Kantoorpand Poldermolen 3

Uit een interne evaluatie is gebleken dat het, door toename van de personeelsbezetting, gaat knellen in het flexwerkconcept op het gebied van het aantal werkplekken en samenwerkingsruimtes. Er is daarom in oktober 2019 een voorstel ter besluitvorming voorgelegd aan het Algemeen Bestuur om het kantoorpand Poldermolen 3 weer in gebruik te nemen en hier vergaderruimtes en overlegruimtes te realiseren. Een beoogde (minimale) verbouwing is nodig om te zorgen dat dit gebouw voldoet aan de basiseisen van een kantoorpand en aan wet- en regelgeving. De "druk" op het aantal werkplekken en vergaderruimtes in het

kantoorpand Poldermolen 2 zal dan afnemen. De planning is om het kantoorpand in het 1^e kwartaal 2020 gereed en beschikbaar te hebben voor de organisatie. In deze begroting 2020 zijn de extra exploitatiekosten en kapitaallasten van € 265.000 na ingebruikname van het kantoorpand reeds verwerkt.

Extra kapitaallasten investering ICT

Met de groei van de organisatie, toenemende inzet van ICT in alle werkprocessen en door de vereisten als overheidsorganisatie, nemen ook de noodzakelijke investeringen in ICT hardware toe.

Door de vergroting van de investeringen in ICT en de korte afschrijftermijn van drie jaar hiervoor, nemen de kapitaallasten voor ICT in de komende jaren toe.

HDSR als aantrekkelijke werkgever

Deze begroting laat zien dat er op meerdere vakgebieden extra capaciteit nodig is om invulling te kunnen geven aan de ambities. In de huidige krappe arbeidsmarkt is het echter een uitdaging om professionals binnen te halen en blijvend aan het waterschap te binden.

We blijven ons inzetten voor werving van nieuw personeel; ervaren mensen en starters op de arbeidsmarkt, maar ook stagiaires en mensen met een arbeidsbeperking (participatiewet). We hebben aandacht voor duurzame inzetbaarheid en op het terugdringen van ziekteverzuim door adequate begeleiding. Ook werken we verder aan een strategische personeelsplanning.

Met onder andere deze inzet werken we aan een Vitale organisatie en sluiten we aan bij onze doelstellingen dat we duurzaam willen werken, samenwerking zoeken en een betrouwbare en servicegerichte overheid willen zijn (Eff 14, 15 en 16).

9. Kredieten en investeringsbegroting 2020

Algemeen

Het doel van dit hoofdstuk is:

- vaststellen investeringsbegroting 2020, oftewel de jaarschijf 2020;
- autoriseren van de nieuwe kredietvolumes 2020;
- inzicht geven in de investeringsbegroting en kredietvolume per programma.

Naast de reguliere jaarlijkse exploitatie uitgaven voert HDSR investeringsprojecten uit. De omvang van de begrote totale investeringsuitgaven bedraagt in 2020 € 71,4 miljoen. De omvang van de investeringen neemt na 2020 verder toe als gevolg van met name het in uitvoering komen van de projecten Sterke Lekdijk en KWA+ fase 1.

De algemene tendens die bij de uitwerking van de Voorjaarsnota 2019 en het coalitieakkoord naar voren zijn gekomen, is dat verlagingen en verhogingen bij de verschillende programma's elkaar grotendeels in evenwicht houden. Diverse projecten kennen wat langere voorbereiding of doorlooptijden waardoor de verwachte uitgaven wat lager zijn. Dit wordt deels gecompenseerd door enkele nieuwe of aanvullende projecten uit te voeren. Bij de specifieke projecten is ten opzichte van de Voorjaarsnota 2019 zowel een verhoging van het investeringsniveau te zien op de projecten van de Sterke Lekdijk als een verlaging op de projecten GHJ en KWA+. Op totaalniveau kent de investeringsbegroting een kleine stijging (3,2% hoger).

Actualisatie 2020

Ten opzichte van de Voorjaarsnota 2019 zijn de cijfers voor de jaarschijf 2020 geactualiseerd op basis van de ontwikkelingen en inzichten van het laatste half jaar. De uitkomsten van deze actualisatie zijn terug te vinden in onderstaande tabel.

Investeringsoverzicht 2020-2023 per Thema/ Programma	Totaal krediet*	Nieuw krediet- volume in 2020	Jaarschijf 2020	Jaarschijf 2021	Jaarschijf 2022	Jaarschijf 2023
Thema Veiligheid	86.998	-	14.875	18.155	16.955	8.000
Programma Waterkeringenbeheer	86.998	-	14.875	18.155	16.955	8.000
Thema Voldoende Water	107.729	9.200	12.523	10.336	8.162	7.967
Programma Watersysteembeheer	107.065	6.300	12.313	9.886	6.662	7.067
Programma Beperking gevolgen klimaatverandering	664	2.900	210	450	1.500	900
Thema Gezond Water	76.570	1.240	9.895	10.100	10.600	12.400
Programma Gezond Water	14.687	1.075	1.230	1.795	700	700
Programma Zuiveringsbeheer	61.883	165	8.665	8.305	9.900	11.700
Totaal investeringsniveau programma's	271.297	10.440	37.293	38.591	35.717	28.367
Thema Bestuur, Middelen en Maatschappij	4.560	2.200	3.910	476	451	-
Programma Bestuur, Middelen en Maatschappij	4.560	2.200	3.910	476	451	-
Totaal bedrijfsvoeringsinvesteringen	4.560	2.200	3.910	476	451	-
Taakstellend investeringsniveau (excl. rwzi Utrecht, GHJ, Sterke Lekdijk en KWA+)	275.857	12.640	41.203	39.067	36.168	28.367
Investeringsoverzicht 2020-2023 van specifieke projecten	Totaal krediet*	Nieuw krediet- volume in 2020	Jaarschijf 2020	Jaarschijf 2021	Jaarschijf 2022	Jaarschijf 2023
<i>Rwzi Utrecht</i>	146.326	-	2.296	300	-	-
<i>GHJ</i>	16.175	600	3.350	5.200	4.600	2.900
<i>KWA+ fase 1</i>	4.160	6.500	2.600	6.528	15.000	7.400
<i>Sterke Lekdijk (excl. grond)</i>	49.000	88.000	21.945	23.930	27.342	41.882
Totaal Specifieke projecten	215.661	95.100	30.191	35.958	46.942	52.182
Taakstellend investeringsniveau inclusief specifieke projecten	491.518	107.740	71.394	75.025	83.110	80.549
45. Grondaankopen Sterke Lekdijk**	30.900	-	1.800	4.700	7.200	8.100
<i>Bedragen zijn in duizenden Euro's</i>		<i>* Op basis van toegekende kredieten tot en met 30-06-2020</i>				
<i>** Grondaankopen Sterke Lekdijk ter informatie toegevoegd (formeel geen investering)</i>						

Investeringsniveau

In de Voorjaarsnota 2019 zijn, voor de jaarschijf 2020, drie investeringsniveaus gepresenteerd:

- het investeringsniveau Programma's van € 40,8 miljoen;
- het investeringsniveau ten behoeve van bedrijfsvoering van € 2,9 miljoen;
- het investeringsniveau Specifieke projecten van € 25,5 miljoen;

Deze tellen op tot een totaal investeringsniveau van € 69,2 miljoen in 2020. In deze begroting wordt dit geactualiseerd tot € 71,4 miljoen.

Actualisatie

Ten opzichte van de Voorjaarsnota 2019 zijn de cijfers voor de jaarschijf 2020 geactualiseerd op basis van de ontwikkelingen en inzichten van het laatste half jaar. De uitkomsten van deze actualisatie zijn onderstaand weergegeven:

Een actueel investeringsniveau programma's van € 37,3 miljoen.

Het programma Waterkeringenbeheer is niet gewijzigd. De meeste uitgaven zijn voorzien voor het GOP Regionale Waterkeringen, waar naar verwachting een aantal relatief grote projecten tot uitvoering komt.

Het programma Watersysteembeheer is € 2,7 miljoen verlaagd. Binnen het onderdeel 'instandhouden' wordt een verlaging in het GOP Watersystemen gecompenseerd door een toevoeging van het project Huisvesting buitendiensten. Bij het onderdeel 'verbeteren' is een verlaging zichtbaar op raamwaterplan De Tol, waar meer tijd nodig is om tot de juiste maatregelen te besluiten, en bij watergebiedsplan Linschoterwaard, waar een aantal inrichtingsmaatregelen niet doorgaat. Daarnaast werd in de voorjaarsnota uitgegaan van mogelijke nieuwe ontwikkelingen; die zijn op dit moment echter nog niet in beeld, dus worden niet begroot.

Het programma Beperking gevolgen klimaatverandering is nauwelijks gewijzigd. Een verschuiving naar latere jaren binnen Wateropgave Wateroverlast wordt gecompenseerd door het toevoegen van Vidente.

Het programma Gezond Water is € 0,5 miljoen verhoogd door de verwachting dat aanvullende investeringen zullen worden gedaan in optimalisatie en aanleg van vispassages.

Het programma Zuiveringsbeheer is € 1,2 miljoen verlaagd. Enerzijds wordt de investering in zonnepanelen op rwzi's al in 2019 afgerond in plaats van in 2020. Anderzijds wordt naar verwachting in de afronding van de aansluiting van de rwzi's Maarssenbroek en Maarssen op Leidscherijn niet het volledige krediet opgemaakt. Tot slot vindt een deel van de uitgaven aan de ozoninstallatie op rwzi Houten waarschijnlijk pas in 2021 plaats.

Een actueel investeringsniveau bedrijfsvoeringsinvesteringen van € 3,9 (miljoen).

Het investeringsniveau bedrijfsvoeringsinvesteringen is € 1,0 miljoen verhoogd omdat enerzijds het de verbouwing van Poldermolen 3 is toegevoegd en anderzijds de vervanging van het document-managementsysteem gedeeltelijk uit 2019 doorschuift naar 2020.

Een actueel investeringsniveau voor specifieke projecten van € 30,2 miljoen.

- Het investeringsniveau rwzi-Utrecht is niet gewijzigd sinds de voorjaarsnota;
- Het investeringsniveau GHJ is verlaagd met € 1,8 miljoen, waarbij de verlaging door uitstel van het baggerwerk enigszins wordt gecompenseerd door extra werkzaamheden aan de oeverprojecten;
- Het investeringsniveau Sterke Lekdijk is verhoogd met € 7,7 miljoen. Dit komt met name doordat in de oorspronkelijke aannames uitgegaan is van de oude kengetallen (kosten per km) van het HWBP. Deze blijken landelijk ontoereikend te zijn en worden vervangen door nieuwe, hogere kengetallen. Naarmate de verschillende deelprojecten vorderen, worden deze kengetallen bovendien vervangen door specifieke ramingen per strekking.

Een totaal investeringsniveau van € 71,4 miljoen.

Vaststellen investeringsbegroting, jaarschijf 2020

Het algemeen bestuur stelt met het vaststellen van de begroting de jaarschijf 2020 vast voor in totaal € 71,4 miljoen. Dit zijn de geplande uitgaven in 2020 met een taakstellend investeringsniveau.

Kenmerkend voor investeringsprojecten is dat deze elk hun eigen unieke opgave kennen en in de regel niet binnen een kalenderjaar afgerond zijn. De jaarschijven zijn dan ook weliswaar taakstellend, maar moeten altijd in relatie worden gezien met de uitgevoerde werkzaamheden en activiteiten, en het toegekende (meerjarige) krediet.

Autorisatie kredietvolume 2020

Krediettoekenning van de GOP-projecten

De krediettoekenning van deze projecten verloopt via een door het Algemeen Bestuur goedgekeurd grootonderhoudsplan. De looptijd van een GOP is in de regel vijf jaar. Met de introductie van het GOP Watersystemen wordt ervaring opgedaan met een voortrollend GOP met bijstellingsmomenten in de voorjaarsnota en in de begroting.

Op dit moment onderscheiden wij vier lopende GOP's en één afgerond GOP:

- GOP Watersystemen (voortrollend sinds 2017; bevat Kunstwerken en Oevers);
- GOP Regionale Waterkeringen;
- GOP Primaire Waterkeringen;

- GOP Zuivering technische werken;

Afgerond GOP Kunstwerken 2013-2016 (de werkzaamheden zijn afgerond; mogelijk volgen nog marginale kosten voor nazorg).

Nieuw kredietvolume 2020

Met het goedkeuren van de Begroting 2020 autoriseert het algemeen bestuur een nieuw kredietvolume van € 107,7 miljoen voor 2019. Dit bedrag is als volgt verdeeld over de verschillende typen investeringen:

Investerings type	Nieuw krediet- volume in 2020
Investeringen t.b.v. het uitvoeren van de programma's van het Waterschap	10,4
Bedrijfsvoeringsinvesteringen	2,2
Investeringen in specifieke projecten (rwzi Utrecht, GHJ, KWA, Sterke Lekdijk)	95,1
Totaal nieuw kredietvolume	107,7
<i>Bedragen zijn in miljoenen Euro's</i>	

Dit kredietvolume vormt de basis voor de daadwerkelijke toekenning, via een bestuursvoorstel, van het krediet in 2020. Overeenkomstig de financiële verordening en de regeling financieel beheer, vindt de krediettoekenning als volgt plaats:

- Indien een krediet is opgenomen in de begroting en het krediet is kleiner dan € 100.000, wordt het krediet toegekend door goedkeuring van de begroting;
- Indien een krediet is opgenomen in de begroting en het krediet is groter dan € 100.000, maar kleiner dan € 1.000.000, wordt het krediet toegekend door het college;
- Indien een krediet is opgenomen in de begroting en het krediet is groter dan € 1.000.000, wordt het krediet toegekend door het algemeen bestuur;
- Indien een krediet niet is opgenomen in de begroting of het doel wijkt grotendeels af van wat in de begroting is opgenomen moet een nieuw krediet toegekend worden door het algemeen bestuur.

Inzicht in kredietvolume en investeringsbegroting 2020 per programma

Thema/ programma/ doelstelling/ project	Totaal krediet*	Nieuw krediet-volume in 2020	Begroting 2020
Thema Veiligheid	86.998	-	14.875
Programma Waterkeringenbeheer	86.998	-	14.875
<i>Waterkeringen voldoen aan de normen (wettelijk/ provinciaal/ HDSR)</i>			
1. GOP regionale waterkeringen	82.847	-	12.000
2. GOP primaire waterkeringen	3.051	-	1.000
3. GHJ Noord & Waaiersluis	1.100	-	1.875
Thema Voldoende Water	107.729	9.200	12.523
Programma Watersysteembeheer	107.065	6.300	12.313
<i>Instandhouden</i>			
4. GOP Watersystemen	24.200	5.000	4.000
5. Vervanging groot materieel UV	-	-	410
6. Huisvesting buitendiensten	-	-	695
<i>Verbeteren</i>	-	-	-
<i>Gebiedsgerichte plannen Oost (cumulatief)</i>	<i>32.300</i>	-	<i>2.150</i>
7. Watergebiedsplan Tussen Kromme Rijn en Amsterdam-Rijnkanaal	8.300	-	50
8. Watergebiedsplan Langbroeker Wetering	8.600	-	900
9. Watergebiedsplan Groenraven-Oost en Maartensdijk	6.400	-	100
10. Raamwaterplan eiland van Schalkwijk	9.000	-	1.100
<i>Gebiedsgerichte plannen West (cumulatief)</i>	<i>50.565</i>	<i>1.300</i>	<i>5.058</i>
11. Watergebiedsplan Zegveld en Oud-Kamerik	13.400	300	375
12. Watergebiedsplan Kamerik en Kockengen	17.200	200	1.217
13. Watergebiedsplan Linschoterwaard	10.800	800	200
14. Raamwaterplan Bodegraven Noord	7.535	-	1.196
15. Raamwaterplan De Tol (deel 1)	130	-	500
16. Bufferzone Achttienhoven Nieuwkoop	1.500	-	1.320
17. Maatregelen watersysteem NNN-gebieden Lange Weide	-	-	250
Programma Beperking gevolgen klimaatverandering	664	2.900	210
<i>Instandhouden</i>			
18. Wateropgave Wateroverlast (incl. nota ruimte middelen)	514	2.900	100
19. Vidente: voorspellende monitoringstool watersysteem	150	-	110
Thema Gezond Water	76.570	1.240	9.895
Programma Gezond Water	14.687	1.075	1.230
<i>Waterkwaliteit (o.a. KRW))</i>			
20. KRW resultaatverplichting 2010-2015	3.726	0	0
21. Duurzame inrichting Kromme Rijn (synergie)	6.761	-	100
22. Oevers KRW 2016-2021	1.400	-	300
23. Vispassage KRW 2016-2021	2.050	1.075	630
24. Syn. LG KRW 2016-2021	750	-	200
xx. KRW 3e planperiode	-	-	-
Programma Zuiveringsbeheer	61.883	165	8.665
<i>Bouw en verwerving, onderhoud en beheer van rwzi's</i>			
25. GOP Zuiveringstechnische werken	42.298	-	6.000
26. Aansluiten RWZI's Maarsenbroek en Maarssen op RWZI Leidscherijn	16.800	-	500
27. Medicijnresten uit water (ozon Houten)	2.590	-	2.000
28. Zonne- en windenergieprojecten	195	165	165
Totaal investeringsniveau programma's	271.297	10.440	37.293
Thema Bestuur, Middelen en Maatschappij	4.560	2.200	3.910
Programma Bestuur, Middelen en Maatschappij	4.560	2.200	3.910
<i>Routine - investering Bedrijfsvoering</i>			
29. Huisvesting Poldermolen 3	50	1.000	575
30. ICT Basis op orde: Upgrade en vervanging oude applicaties	3.000	-	2.081
31. ICT Vervanging hardware en infrastructuur	1.510	1.200	1.254
Totaal bedrijfsvoeringsinvesteringen	4.560	2.200	3.910
Taakstellend investeringsniveau (excl. rwzi Utrecht, GHJ, Sterke Lekdijk en KWA+)	275.857	12.640	41.203

Bedragen zijn in duizenden euro's

* Op basis van toegekende kredieten tot en met 30-6-2019.

Thema/ programma/ doelstelling/ project	Totaal krediet*	Nieuw krediet-volume in 2020	Begroting 2020
Specifieke projecten			
<u>Rwzi Utrecht</u>	146.326	-	2.296
32. RWZI Utrecht nieuwbouw waterlijn & Poortgebouw	145.630	-	2.000
33. Herinrichting rwzi Utrecht	696	-	296
<u>GHIJ</u>	16.175	600	3.350
34. GHIJ Kunstwerken	1.625	PM	50
35. GHIJ Oevers	4.250	PM	1.200
36. GHIJ Baggeren	10.300	600	2.100
<u>KWA+ fase 1</u>	4.160	6.500	2.600
37. KWA stap 1	4.160	6.500	2.600
<u>Sterke Lekdijk (excl. grond)***</u>	49.000	88.000	21.945
nog door DB te verdelen	18.955	58.700	
38. Amerongen - Wijk bij Duurstede	5.886	16.500	3.800
39. Salmsteke	2.733	-	2.500
40. Culemborgse Veer - Beatrixsluis	8.837	-	4.000
41. Salmsteke - Schoonhoven	2.500	-	4.027
42. Vreeswijk - Jaarsveld	2.500	12.800	4.260
43. Irenesluizen - Culemborgse Veer	2.500	-	250
44. Strategisch team	5.089	-	3.108
Totaal Specifieke projecten	215.661	95.100	30.191
Taakstellend investeringsniveau inclusief specifieke projecten	491.518	107.740	71.394
45. Grondaankopen Sterke Lekdijk**	30.900	-	1.800

Bedragen zijn in duizenden euro's

* Op basis van toegekende kredieten tot en met 30-6-2019.

** Grondaankopen Sterke Lekdijk ter informatie toegevoegd (formeel geen investering)

*** Het door AB toegekende totaalkrediet, wordt door DB nader verdeeld over de verschillende deelprojecten.

10. Belastingen

Totale belastingopbrengsten 2020

Reeds in de Voorjaarsnota 2018 is de lijn voortgezet om toe te groeien naar kostendekkende tarieven, te sparen voor grote investeringen en het op orde brengen van de reserves. De concrete uitwerking van deze beleidslijn is vooral bij het voorstel van de belastingtarieven voor 2019 duidelijk gebleken: voor de watersysteemheffing zijn, behoudens het tarief voor de categorie Ongebouwd, alle belastingtarieven hoger of kostendekkend.

Door de ontwikkelingen van de Voorjaarsnota 2019 en de ambities van het coalitieakkoord stijgen de kosten van de watersysteemheffing in de begroting van 2020 meer dan vorig jaar. Dat geeft een hogere opwaartse druk op de belastingtarieven en de benodigde belastingopbrengsten. Omdat het tarief voor de zuiveringsheffing hoger is dan kostendekkend en omdat de kosten van die heffing minder sterk stijgen kan de totale kostenontwikkeling worden opgevangen binnen een verhoging van de belastingopbrengsten van maximaal 4,0%. Daarvoor is in deze begroting de belastingopbrengst voor de zuiveringsheffing op maximaal € 64,1 miljoen gesteld. Bij de daadwerkelijke vaststelling van de belastingtarieven in december wordt bezien of deze opbrengst nodig is. Een deel van hogere belastingopbrengst voor de zuiveringsheffing wordt opgevangen door groei van het belastingdraagvlak en leidt daardoor niet 1 op 1 tot een stijging van het belastingtarief.

Begrote belastingopbrengsten 2019 en 2020

	Belastingen 2019	Belastingen 2020	Belastingen 2020/2019
Watersysteemheffing Ingezetenen	€ 23.858.910	€ 26.831.407	12,5%
Watersysteemheffing Ongebouwd	€ 5.150.993	€ 5.534.671	7,4%
Watersysteemheffing Natuur	€ 61.177	€ 65.442	7,0%
Watersysteemheffing Gebouwd	€ 31.200.113	€ 33.310.210	6,8%
Watersysteemheffing	€ 60.271.192	€ 65.741.731	9,1%
	Belastingen 2019	Belastingen 2020	Belastingen 2020/2019
Zuiveringsheffing	€ 64.566.873	€ 64.089.857	-0,7%
Totaal	€ 124.838.065	€ 129.831.587	4,0%

Vaststelling van de belastingtarieven

De tarieven 2020 worden in december 2019 door het algemeen bestuur vastgesteld. De tarieven komen tot stand door de begrote belastingopbrengsten per categorie om te slaan over het belastingdraagvlak van de verschillende belastingcategorieën. De hoogte van de belastingtarieven wordt dus niet alleen beïnvloed door het begrote niveau van de netto-kosten en de mutaties van de egaliseringsreserves maar ook door de ontwikkeling van de grondslagen: het aantal hectare grond, het aantal ingezetenen, de WOZ-waarde voor Gebouwd en het aantal vervuilingseenheden voor de zuiveringsheffing. Behoudens een stijging van de WOZ-waarde voor de categorie Gebouwd zal voor 2020 het belastingdraagvlak ten opzichte van vorig jaar naar verwachting redelijk stabiel blijven. Op bovenstaande basisgrondslagen heeft ons waterschap zelf geen invloed.

Kwijtschelding

Zoals in het coalitieakkoord is opgenomen blijven we bij de berekening van de tarieven de lijn volgen van voorgaande jaren. Dit betekent dat we rekening houden met het kwijtscheldingsbeleid dat door gemeenten wordt toegepast.

11. Paragrafen

Verantwoording van ons waterschap

Conform de Bepalingen Beleidsvoorbereiding en Verantwoording Waterschappen (BBVW) artikel 4.11 bestaat de begroting buiten het programmaplan uit afzonderlijke paragrafen. In deze paragrafen staan de uitgangspunten en de hoofdlijnen van het beleid met betrekking tot relevante beheersmatige aspecten. Ook de financiële gevolgen van het beleid zijn vastgelegd. De paragrafen zijn:

1. Ontwikkelingen sinds het vorige begrotingsjaar en meerjarenbegroting
2. Uitgangspunten
3. Kostentoedeling
4. Reserves en voorzieningen
5. Weerstandvermogen
6. Waterschapsbelasting en tarieven
7. Financiering
8. EMU saldo
9. Incidentele baten en lasten
10. Verbonden partijen

Algemeen

Conform de Bepalingen Beleidsvoorbereiding en Verantwoording Waterschappen (BBVW) artikel 4.11, dient de begroting buiten het programmaplan te bestaan uit afzonderlijke paragrafen waarin zijn vastgelegd de uitgangspunten, de hoofdlijnen van het beleid met betrekking tot relevante beheersmatige aspecten, alsmede de financiële gevolgen van dat beleid.

11.1 Ontwikkelingen sinds het vorige begrotingsjaar en meerjarenbegroting 2020

De ontwikkelingen ten opzichte van de Begroting 2019 zijn op hoofdlijnen verwerkt in de Voorjaarsnota 2019 en nu zijn die, samen met de ambities uit het coalitieakkoord, nader uitgewerkt in deze Begroting 2020. Daarnaast zijn als voornaamste ontwikkelingen de indexering, de actualisatie van de afschrijvingslasten, de bijstelling van de rentelasten verwerkt. Ten opzichte van het beeld bij de voorjaarsnota en het coalitieakkoord zijn de rentelasten anders over de beide heffingen verdeeld: meer naar de watersysteemheffing en minder naar de zuiveringsheffing. Deze technische correctie is doorgevoerd omdat is gebleken dat de de activering van de nieuwe rwzi Utrecht een andere invloed op de verdeling heeft dan werd aangenomen.

De actualisatie van de kosten (in 2020 is gemiddeld 2,1% voor inflatie gerekend en in 2020 en verder 1,5%) en opbrengsten geven het volgende beeld voor de periode 2020-2023. Ook is er een aantal aanpassingen verwerkt die voortvloeien uit reeds vastgesteld beleid. Zo is vanaf 2020 een bedrag van € 200.000 extra opgenomen voor de stimuleringsregeling Klimaatadaptatie in de Stad. Ook is er een stijging van de solidariteitsbijdrage voor het HWBP van € 300.000 verwerkt. Deze posten zorgen voor een verhoging van het netto-kostenniveau van de watersysteemheffing.

Meerjarenbegroting 2020-2023

Begroting 2020 Verdeling watersysteem- en zuiveringsheffing	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Netto-lasten					
Watersysteemheffing	61.177	67.708	69.300	70.500	71.800
Zuiveringsheffing	58.102	59.800	60.900	62.000	63.200
Totaal netto-lasten*	119.279	127.508	130.200	132.500	135.000
		6,9%	2,1%	1,8%	1,9%
Belastingopbrengsten					
Watersysteemheffing	60.271	65.742	69.762	71.109	72.497
Zuiveringsheffing	64.567	max. 64.090	60.900	62.000	63.200
Totaal belastingopbrengsten	124.838	129.832	130.662	133.109	135.697
		max. 4,0%	0,6%	1,9%	1,9%
Mutaties egalisereserves					
Watersysteemheffing	-905	-1.966	462	609	697
Zuiveringsheffing	6.465	max. 4.290	0	0	0
Totaal mutaties egalisereserves	5.559	2.324	462	609	697
Resultaat					
Watersysteemheffing	0	0	0	0	0
Zuiveringsheffing	0	0	0	0	0
Totaal resultaat	0	0	0	0	0

* de netto-lasten zijn inclusief mutaties van de bestemmingsreserves

Bedragen zijn in duizenden euro's

In 2020 wordt voor de watersysteemheffing nog een onttrekking aan de egalisereserves gedaan om te komen tot een sluitende begroting. Vanaf 2021 is deze omgeslagen naar een dotatie aan de egalisereserve. Het tarief voor de categorie Ongebouwd is vanaf 2020 hoger dan kostendekkend. In 2020 staan hier nog onttrekking uit andere categorieën van de watersysteemheffing tegenover maar vanaf 2021 zijn die tarieven allen kostendekkend en heeft de watersysteemheffing een overschot vanuit de categorie Ongebouwd. Dit overschot is nodig om de negatieve reserve van deze categorie aan te vullen. Het tarief voor de zuiveringsheffing daalt tot kostendekkend niveau. Hiermee wordt voor de meeste belastingplichtigen de

lastendruk, die door de stijging van de tarieven van de watersysteemheffing in 2020 en 2021 oploopt, genivelleerd.

11.2 Uitgangspunten en normen

In deze begroting zijn zowel de ontwikkelingen uit de Voorjaarsnota 2019 als het coalitieakkoord verwerkt. De normen en uitgangspunten voor de verwerking van bijvoorbeeld de indexering zijn opgenomen in de voorjaarsnota. De uitgangspunten voor de belastingopbrengsten komen vooral uit het coalitieakkoord omdat daarin het volledige scala aan ontwikkelingen is verwerkt.

In het coalitieakkoord is het netto-kostenniveau uitgewerkt in een aantal meerjarige scenario's voor de belastingopbrengsten. Bij de keuze van het voorkeursscenario zijn een gelijkmatige tariefontwikkeling en het streven naar kostendekkende tarieven de leidende principes. Uitgangspunt voor de ontwikkelingen van de belastingopbrengsten is daarbij 'maximaal 4 x 4%' stijging op het totaal van de belastingopbrengsten. Het tarief Zuiveringsheffing, dat in 2019 hoger is dan kostendekkend, biedt de ruimte voor het nivelleren van de lasten van de belastingplichtigen ondanks dat de tarieven aan de kant van de watersysteemheffing zullen stijgen. Binnen het tarief voor de Zuiveringsheffing wordt de komende jaren nog wel jaarlijks € 6,7 miljoen gespaard om de bestemmingsreserve rwzi Utrecht aan te vullen.

De salarislasten eigen personeel en de kosten voor inhuurkrachten zijn in deze begroting berekend op het niveau van 2020 door verwerking van het onderhandelingsakkoord voor de nieuwe cao. Deze cao leidt tot een gemiddelde verhoging van de personeelskosten van 3,0% (2,5% per 1 januari 2020 en 1,0% per juli 2020). Ook voor de begrote kosten inhuurkrachten en doorbelastingen van personeelskosten (naar de projecten of naar externen) is dit percentage voor de stijging van de kosten en opbrengsten aangehouden. In de Voorjaarsnota van 2019 was hiervoor ook uitgegaan van 3,00%.

Voor de overige kosten en opbrengsten is een standaardindexering van 1,4% gehanteerd. Dit percentage is gebaseerd op de Middellange Termijnverkenning van het CPB voor de indexering voor 2020 voor goederen en diensten. In de Voorjaarsnota 2019 is hiervoor nog uitgegaan 2,5%. Doordat specifieke kostensoorten hogere prijsstijgingen laten zien is hier ten opzichte van het kostenniveau geen verlaging doorgevoerd. Voorbeelden van kostensoorten met hogere prijsstijgingen zijn elektriciteit, verzekeringen en leasekosten auto's.

Voor 2021 en verder is in de meerjarenbegroting gerekend met een indexering van 1,5%, zowel op personeelskosten als op de overige kosten en opbrengsten. Voor de personeelskosten 2020 is daarbij wel gerekend met de volledige 3,5% uit het onderhandelingsakkoord. Dat is immers het kostenniveau van 1 januari 2021. De kapitaallasten (rente en afschrijvingen) zijn niet geïndexeerd.

11.3 Kostentoedeling

Alle kosten en opbrengsten worden geregistreerd op kostendragers. Deze zijn te onderscheiden in twee soorten: kostendragers die direct volledig aan een programma worden toegerekend en kostendragers die bijdragen aan verschillende programma's, de indirecte kostendragers. De kosten op de laatstgenoemde worden via de verhouding van de begrote uren verdeeld naar de directe kostendragers en op die wijze verdeeld over de programma's.

Ook ten behoeve van de berekening van de belastingtarieven wordt gebruik gemaakt van de kostendragers. De (deels toegerekende) kosten en opbrengsten op de directe kostendragers worden via een verdeelsleutel verdeeld naar de zuiveringsheffing en de watersysteemheffing. Binnen de watersysteemheffing wordt de verdeling van de toegerekende netto-kosten naar de verschillende belastingcategorieën geregeld door de kostentoedelingsverordening. Voor het belastingjaar 2020 is, zoals bij de vorige wijziging met het algemeen bestuur afgesproken, een technische herziening van deze verordening doorgevoerd (vastgesteld in de vergadering van het algemeen bestuur d.d. 9 oktober 2019). De netto-kosten van de zuiveringsheffing komen volledig ten laste van de belastingplichtigen voor dit tarief. In onderstaand overzicht zijn de percentages uit de vorige en de nieuwe kostentoedelingsverordening naast elkaar gezet.

Kostentoedeling

	2019	2020
Ingezetenen	39,00%	41,00%
Ongebouwd	9,90%	8,00%
Natuur	0,10%	0,10%
Gebouwd	51,00%	50,90%
Zuiveringsheffing	100,00%	100,00%

11.4 Reserves en voorzieningen

In 2017 is de nota Reserves en Voorzieningen geactualiseerd. In dit hoofdstuk wordt inzicht gegeven in de stand en het verloop van de reserves en voorzieningen op basis van de nieuwe beleidsregels.

Reserves

De reserves worden weergegeven in drie onderdelen: de algemene reserves, de bestemmingsreserves tariefegalisatie en de overige bestemmingsreserves.

Algemene reserves	Stand 1-1-2020
Watersysteemheffing	8.376
Zuiveringsheffing	8.995
Totaal Algemene reserves	17.371

Bedragen zijn in duizenden euro's

De omvang van algemene reserves is bij de jaarrekening van 2018 bijgesteld op basis van de uitgangspunten van de nota Reserves en Voorzieningen. Op basis van de huidige risico's ter grootte van € 6,9 miljoen en de maximale ratio van 2,0 bedraagt het benodigde weerstandsvermogen € 13,8 miljoen (zie de paragraaf weerstandsvermogen). Op basis van de daling van de het benodigde weerstandsvermogen zou € 3,5 miljoen vanuit de algemene reserves naar de egalisatiereserves kunnen worden overgeheveld. Indien nodig vindt deze overheveling plaats bij de eerstvolgende jaarrekening op basis van het op dat moment opnieuw beoordeelde risicoprofiel.

Bestemmingsreserves tariefegalisatie	Stand 1-1-2020*	Dotatie 2020	Onttrekking 2020	Stand ult. 2020	dekkings- percentage
Watersysteemheffing Ingezetenen	1.174	0	929	245	0,9%
Watersysteemheffing Ongebouwd	-3.043	118	0	-2.925	-54,0%
Watersysteemheffing Natuur	4	0	2	2	2,3%
Watersysteemheffing Gebouwd	7.303	0	1.153	6.150	17,8%
Subtotaal Watersysteemheffing	5.438	118	2.084	3.472	5,1%
Zuiveringsheffing	6.941	4.290	0	11.231	18,8%
Totaal bestemmingsreserves tariefegalisatie	12.379	4.408	2.084	14.703	11,5%

* In de stand per 1-1-2019 is gebaseerd op de jaarrekening van 2018 en de begroting van 2019 inclusief de 1^e, 2^e en 3^e begrotingswijziging van 2019.

Bedragen zijn in duizenden euro's

In 2020 worden verschillende mutaties van de bestemmingsreserves tariefegalisatie begroot.

In de beginstand van 2020 zijn de voordelen op de belastingopbrengsten die in de begrotingswijzigingen van 2019 verwerkt. Voor de zuiveringsheffing is in 2020 op basis van de begrote netto-kosten en belastingopbrengsten een storting van ruim € 4,3 begroot en aan de kant van de watersysteemheffing, waar de begrote belastingopbrengsten nog lager zijn dan de begrote netto-kosten, vinden onttrekkingen plaats die in totaal € 2,084 miljoen bedragen. Voor de categorie Ongebouwd, waar het tarief hoger is dan kostendekkend, wordt € 118.000 aan de egalisatiereserve toegevoegd. Omdat de egalisatiereserve van Ongebouwd negatief is wordt ook voor de komende jaren een tarief voorzien dat hoger is dan kostendekkend en waardoor deze reserve verder wordt aangevuld om binnen de geldende bandbreedten te komen.

Bestemmingsreserves	1-1-2020*	Storting	Onttrekking	Begroot Saldo 2020
GHIJ	41.290	1.463	3.000	39.753
RWZI Utrecht	19.639	6.735	7.097	19.277
Waterbeheer 900 jaar	245	50	-	295
Transitie	2.920	-	791	2.129
Omgevingswet	260	-	260	0
Verplichting groen/blauwe diensten	204	-	204	0
HWBP	455	-	-	455
Woerdersluis instellen bij jaarrekening 2018	1.000	-	-	1.000
KWA Verdieping Nieuwe Waterweg	2.750	55	-	2.805
Sloop rwzi Utrecht en Maarsenbroek	22.340	-	15.300	7.040
Veiligheidstoets regionale keringen	1.054	-	241	813
Totaal bestemmingsreserves	92.158	8.303	26.893	73.568

* In de stand per 1-1-2020 is gebaseerd op de jaarrekening van 2018 en de begroting van 2019 inclusief de 1e, 2e en 3e begrotingswijziging van 2019

Bedragen zijn in duizenden euro's

Bestemmingsreserve Gekanaliseerde Hollandse IJssel

De reserve is ingesteld in 2013 uit de ontvangen bijdrage van Rijkswaterstaat voor de taakoverdracht van de Gekanaliseerde Hollandse IJssel. Aan de reserve wordt in 2020 € 1,463 miljoen rente toegerekend. De kosten van € 3,0 miljoen in het kader van beheer en onderhoud van de GHIJ en de uit te voeren baggerwerkzaamheden worden in 2020 ten laste van deze bestemmingsreserve gebracht.

Bestemmingsreserve rwzi Utrecht

De reserve is in 2013 ingesteld ter dekking van de toekomstige investering in de nog te bouwen rwzi Utrecht. Aan deze reserve wordt jaarlijks vanuit de belastingopbrengsten een dotatie gedaan waarvoor in de periode 2015 tot en met 2019 jaarlijks de belastingopbrengsten met 1,5% extra zijn verhoogd. In 2020 wordt € 6,735 miljoen gestort in de bestemmingsreserve. De ingebruikname van de rwzi Utrecht leidt tot € 7,097 miljoen hogere kosten en die worden ten laste van de bestemmingsreserve gebracht.

Bestemmingsreserve Waterbeheer 900 jaar

De reserve is in 2015 ingesteld ter dekking van de kosten van de activiteiten rond 900 jaar waterbeheer in 2022. In totaal is er voor deze activiteiten jaarlijks een budget van € 50.000, waarvan de helft in de exploitatie wordt uitgegeven en het restant in de reserve wordt gestort.

Bestemmingsreserve Transitie

Uit deze reserve wordt in 2020 ten behoeve van de noodzakelijke, tijdelijke uitbreiding voor de organisatieverandering van het waterbeheer een bedrag onttrokken van € 291.000. Tevens wordt rekening gehouden met een onttrekking van € 500.000 om incidentele kosten op te vangen van de verandering van de organisatie in het kader van de groei van de projectenorganisatie.

Bestemmingsreserve Omgevingswet

In 2016 is een nieuw intern programma gestart: de implementatie van de Omgevingswet. De Omgevingswet bundelt wetgeving en regels voor ruimte, wonen, infrastructuur, natuur en water. In 2020 het restant aan deze reserve onttrokken, een bedrag van € 260.000. Daarmee is deze reserve uitgeput.

Bestemmingsreserve Groen/Blauwe diensten

Deze reserve is ingesteld ten laste van het jaarrekeningresultaat 2016 voor cofinanciering van groen/blauwe diensten door de Stichtse Rijnlanden aan externe partijen (agrarische collectieven). Met het vormen van deze

bestemmingsreserve kunnen voor dit doel bestemde bedragen worden gemuteerd. De bijdragenregeling heeft een looptijd van 2016 tot 2021, met een mogelijke uitloop naar 2022. Voor 2020 worden voor € 203.000 aan kosten uit deze bestemmingsreserve gedekt.

Bestemmingsreserve HWBP-projecten

Deze bestemmingsreserve is bij de jaarrekening van 2017 ingesteld en gevuld met het positieve saldo van het voorverkenningstraject "Project Overstijgende Verkenning Dijkversterking Centraal Holland". Deze reserve is specifiek ingesteld voor het opvangen van onvoorziene lasten verbonden aan HWBP projecten, die door HDSR worden uitgevoerd. Voor 2020 zijn dergelijke lasten niet voorzien en is geen onttrekking begroot.

Bestemmingsreserve KWA Verdieping Nieuwe Waterweg

In het boekjaar 2018 is een afkoopsom van het Havenbedrijf Rotterdam ontvangen van € 2,75 miljoen. Het havenbedrijf heeft de Nieuwe Waterweg verdiept en daardoor zal in de toekomst de KWA vaker en langduriger moeten worden ingezet. Deze bijdrage is bedoeld als compensatie voor de voorziene extra kosten die uit de extra inzet voortvloeien, zowel bij Hoogheemraadschap van Rijnland als bij ons waterschap. Onttrekkingen zullen plaatsvinden als de extra inzet van de KWA daadwerkelijk plaatsvindt. Voor 2020 zijn geen onttrekkingen begroot. Wel worden, volgens afspraak en als uitzondering, renteopbrengsten aan deze bestemmingsreserve toegerekend. Dat leidt in 2020 tot een dotatie van € 55.000 (rekenrente 2,0%).

Bestemmingsreserve Woordersluis

Conform de door het algemeen bestuur vastgestelde Voorjaarsnota 2018 is in deze begroting rekening gehouden met de kosten die voortvloeien uit de restauratie van de Woordersluis in Spaarndam. Deze kosten hebben een omvang van € 1,0 miljoen. Het eigendom van de Woordersluis is door HDSR overgedragen aan het Hoogheemraadschap van Rijnland. Ons waterschap draagt de kosten van de restauratie. Deze bestemmingsreserve is bij de jaarrekening van 2018 ingesteld. Omdat bij het opstellen van de jaarrekening 2018 de coalitieonderhandelingen nog niet waren afgerond, is besloten nog geen dotatie aan deze bestemmingsreserve op te nemen. Het positieve jaarresultaat 2018 wordt daarom toegevoegd aan de egalisereserves. Bij het opstellen van de jaarrekening 2019 wordt deze dotatie alsnog uitgevoerd, door een overheveling van de egalisereserves naar de bestemmingsreserve. Hiervoor is een besluit opgehaald bij het Algemeen Bestuur bij de behandeling van de derde begrotingswijziging 2019 in de AB vergadering van 20 november 2019.

Bestemmingsreserve sloop

Bij de bespreking van het bestuursverslag en de jaarrekening 2018 in het AB van 26 juni 2019 is afgesproken dat voor de sloop van de oude rioolwaterzuiveringen Utrecht en Maarssenbroek een bestemmingsreserve wordt gevormd ten laste van de tariefegalisereserve zuiveringsheffing. Omdat bij het opstellen van de jaarrekening 2018 de coalitieonderhandelingen nog niet waren afgerond, is besloten op dat moment nog geen bestemmingsreserve te vormen. Het positieve jaarresultaat 2018 is daarom toegevoegd aan de egalisereserves. Bij het opstellen van de jaarrekening 2019 wordt deze bestemmingsreserve alsnog gevormd en de dotatie uitgevoerd, door een overheveling van de egalisereserves naar deze nieuwe bestemmingsreserve. Hiervoor is een besluit opgehaald bij het Algemeen Bestuur bij de behandeling van de derde begrotingswijziging 2019 in de AB vergadering van 20 november 2019.

In 2020 worden kosten verwacht met een omvang van € 15,3 miljoen die ten laste worden gebracht van de bestemmingsreserve.

Bestemmingsreserve Veiligheidstoets Regionale keringen

Conform de door het algemeen bestuur vastgestelde Voorjaarsnota 2019 is in deze begroting rekening gehouden met de kosten die voortvloeien uit de werkzaamheden met betrekking tot de uitvoering van de

veiligheidstoets Regionale Waterkeringen. Deze kosten hebben een omvang van € 1,054 miljoen. Omdat bij het opstellen van de jaarrekening 2018 de coalitieonderhandelingen nog niet waren afgerond, is besloten nog geen bestemmingsreserve te vormen. Het positieve jaarresultaat 2018 is daarom toegevoegd aan de egalisereserves. Bij het opstellen van de jaarrekening 2019 wordt deze bestemmingsreserve alsnog gevormd en de dotatie uitgevoerd, door een overheveling van de egalisereserves naar deze nieuwe bestemmingsreserve. Hiervoor is een besluit opgehaald bij het Algemeen Bestuur bij de behandeling van de derde begrotingswijziging 2019 in de AB vergadering van 20 november 2019. Voor 2020 zijn onttrekkingen begroot van € 241.000.

Voorzieningen

Overzicht voorzieningen

Voorzieningen	1-1-2020*	Storting	Onttrekking	Saldo 2020
Uitkeringen voormalig bestuursleden	115	60	23	152
Uitkeringen voormalig personeel	284	-	185	99
Voorziening pbb	593		-	593
Toestands afhankelijk watersysteemonderhoud	2.074	5.734	5.734	2.074
Groot onderhoud Poldermolen 2	-	210	160	50
Groot onderhoud Poldermolen 3	-	-	-	-
Groot onderhoud Dijkhuis Jaarsveld	114	56	150	20
Onderhoud rwzi Utrecht	2.000	40	-	2.040
Totaal voorzieningen	5.181	6.100	6.252	5.028

* Stand 1-1-2020 is gebaseerd op de Jaarrekening 2018 en de Begroting 2019

Bedragen zijn in duizenden euro's

Toelichting

Uitkeringen voormalig bestuursleden

Voor de uit te betalen pensioenen ten behoeve van (voormalige) bestuursleden wordt periodiek de toekomstige verplichting door een actuaire berekend en zo nodig wordt de voorziening op de hoogte van de berekening aangepast. De voorziening is gebaseerd op de contante waarde van de toekomstige verplichtingen.

Uitkeringen voormalig personeel

Deze voorziening wordt aangehouden voor nog te betalen bedragen aan voormalig personeel. De omvang van de voorziening wordt jaarlijks opnieuw berekend. In 2020 zal een bedrag van € 185.000 worden onttrokken voor gereserveerde verplichtingen.

Voorziening PBB (persoonsgebonden basis budget)

Het doel van het persoonsgebonden basis budget (PBB) is met plezier werken in je huidige en toekomstige functie. Medewerkers in de sector waterschappen kunnen vanaf 1 januari 2016 dit budget van €5.000 inzetten voor opleidingen of andere activiteiten die nodig zijn voor ontwikkeling, loopbaan en vitaliteit. Per jaar wordt een bedrag van € 1.000 per medewerker gereserveerd. Indien dit bedrag in een jaar niet wordt uitgegeven dan wordt dit gestort in deze voorziening. Indien er in een jaar meer dan € 1.000 per medewerker wordt uitgegeven zal dit meerdere aan deze voorziening worden onttrokken.

Toestandsafhankelijk watersysteemonderhoud

In januari 2015 heeft het algemeen bestuur ingestemd met het GOP maaien en baggeren en het instellen van de voorziening Toestandsafhankelijk watersysteemonderhoud. De mutaties op deze voorziening zijn conform het GOP in de begroting opgenomen.

Groot onderhoud Kantoor Poldermolen 2

De jaarlijkse dotatie aan de voorziening voor groot onderhoud Poldermolen 2 is gebaseerd op het onderhoudsplan. Voor 2020 is een dotatie opgenomen van € 210.000 en worden de onderhoudskosten ingeschat op € 160.000 en die worden gedekt uit een onttrekking aan de voorziening.

Groot onderhoud Kantoor Poldermolen 3

Het kantoorpand aan Poldermolen 3 wordt in 2019 verbouwd. Hiervoor is een besluit (en een krediet) opgehaald in de vergadering van het Algemeen Bestuur van 9 oktober 2019. Het pand wordt in 2020 in gebruik genomen en dan wordt ook een nieuw onderhoudsplan opgesteld. Voor 2020 wordt daarom geen mutatie van de voorziening begroot.

Groot onderhoud Dijkhuis Jaarsveld

De jaarlijkse dotatie aan de voorziening voor groot onderhoud Dijkhuis Jaarsveld is gebaseerd op het onderhoudsplan. Voor 2020 is een dotatie opgenomen van € 56.000 en worden de onderhoudskosten ingeschat op € 150.000 en die worden gedekt uit een onttrekking aan de voorziening.

Onderhoudskosten rwzi Utrecht

Als onderdeel van het contract voor het onderhoud van de rwzi Utrecht voor de komende 10 jaar wordt er door de aannemer voor eventuele toekomstige tegenvallers in de onderhoudskosten een garantiebedrag van € 2,0 miljoen aan HDSR betaald. Dit bedrag wordt in het derde kwartaal van 2019 ontvangen van de aannemer en bij de jaarafsluiting gedoteerd aan een nieuw te vormen voorziening. In 2020 worden daaraan geen onttrekkingen gedaan. Wel worden, conform de Nota reserves en voorzieningen, renteopbrengsten aan deze voorziening toegerekend. Dat leidt in 2020 tot een dotatie van € 40.000 (rekenrente 2,0%).

11.5 Weerstandsvermogen

Inleiding

Onder weerstandsvermogen wordt verstaan:

Het weerstandsvermogen is het vermogen van een waterschap om financiële tegenvallers op te kunnen vangen zonder dat de normale bedrijfsvoering wordt aangetast.

Waterschappen met voldoende weerstandsvermogen kunnen voorkomen dat grote financiële tegenvallers zich direct vertalen in een hogere factuur voor de belastingplichtigen.

Risicomanagement

Het beleid dat HDSR voert ten aanzien van risicomanagement is vastgelegd in de “*Beleidsnota Weerstandsvermogen, risicomanagement, reserves en voorzieningen 2017-2023*”. In deze nota is de werkwijze vastgelegd en zijn de uitgangspunten bepaald ten aanzien van weerstandsvermogen, risicomanagement, reserves en voorzieningen. Op basis hiervan is de paragraaf weerstandsvermogen opgesteld.

HDSR acht het noodzakelijk om risico's inzichtelijk te hebben, daarom wordt twee keer per jaar een risico-inventarisatie uitgevoerd. Het actuele risicoprofiel komt tot stand door interviews met betrokkenen. Hierbij wordt het softwareprogramma NARIS® (Nederlands Adviesbureau Risicomanagement-Informatie Systeem) gebruikt. Op hoofdlijnen zijn de risico's op drie manieren te clusteren. Deze clustering is als volgt:

1) Strategische/ tactische risico's	Dit betreffen de risico's die het bestuur raken, oftewel de risico's die met de lange termijn doelstellingen van het waterschap te maken hebben. Dit zijn zowel interne als externe risico's. Grote proces- en projectrisico's vallen hier ook onder.
2) Compliance- en verslaggevings-Risico's	Dit betreffen de risico's die samenhangen met het voldoen aan de wet- en regelgeving en de risico's die samenhangen met het tijdig en juist rapporteren aan interne en externe belanghebbenden.
3) Operationele risico's	Deze zijn onder te verdelen in - Projectrisico's; Alleen de grote risico's die mogelijk niet binnen het project opgevangen kunnen worden zijn bestuurlijk relevant.- Procesrisico's; Deze risico's vloeien voort uit de reguliere bedrijfsvoering. Alleen de grote risico's zijn bestuurlijk relevant.- Veiligheidsrisico's; Het waterschap bestaat om veiligheidsrisico's die te maken hebben met de missie weg te nemen. Hiervoor is een aparte calamiteitenplan.

In totaal zijn 75 risico's in beeld gebracht en gekwantificeerd door de afdelingen. Aan de hand van de gegevens hierover is een risicosimulatie uitgevoerd. De grootste risico's van HDSR liggen in de projectensfeer bij de projecten Gekanaliseerde Hollandse IJssel, het GOP Regionale Keringen en de rwzi Utrecht. De grootste compliance risico's liggen op het gebied van de belastingverordening. De grootste procesrisico's betreffen prijsstijgingen en aansprakelijkstellingen.

Benodigde weerstandscapaciteit

De weerstandscapaciteit wordt gevormd door de omvang van de middelen en de mogelijkheden waarover het waterschap beschikt of kan beschikken, waarmee tegenvallers eventueel bekostigd kunnen worden. De benodigde weerstandscapaciteit is het bedrag dat nodig is om alle risico's financieel af te dekken. Het gaat dan om de (rest)risico's waarvoor binnen de projecten of programma's geen (kostenefficiënte) maatregelen zijn of kunnen worden getroffen. De laatste actualisatie van het risicoprofiel is uitgevoerd in de zomer van 2019. Daaruit volgt dat het voor 90% zeker is dat alle risico's kunnen worden afgedekt met een bedrag van € 6,9 miljoen. Sinds het jaarverslag 2018 zijn veruit de meeste risico's gelijk gebleven of in meer of mindere mate kleiner geworden. De benodigde weerstandscapaciteit is ten opzichte van het jaarverslag 2018 met € 1,8 miljoen. gedaald en is dus ruim 20% afgenomen.

Voorbeelden van minder of afnemende risico's zijn risico's die gerelateerd zijn aan de oplevering van de rwzi Utrecht, meer helderheid en daarmee een lager risico rond de gevolgen van PFAS-vervuiling in baggerslib, meerwerk WGP Kamerik-Kockengen (vervallen) en een verlaagde inschatting van claims voor schade aan oevers door onze activiteiten (niet baggeren).

Er is een nieuw risico, deze betreft de markt voor slibverwerking die over een te kleine verwerkingscapaciteit zou kunnen komen te beschikken.

Beschikbare weerstandscapaciteit

De weerstandscapaciteit wordt gevormd door de omvang van de middelen (en de mogelijkheden om deze te genereren) waarover het waterschap beschikt of kan beschikken, waarmee tegenvallers eventueel bekostigd kunnen worden. De algemene reserves (watersysteem en zuivering) vormen het beschikbare weerstandsvermogen. De algemene reserve wordt gevoed uit het resultaat van het voorafgaande jaar; een besluit hierover wordt genomen bij behandeling van deze jaarrekening door het algemeen bestuur.

Omvang en beoordeling van de weerstandscapaciteit medio 2019

Onderstaande tabel geeft de beschikbare weerstandscapaciteit en de reserves door het algemeen bestuur.

Algemene reserves	Stand ultimo 2018
Watersysteem	8.376.541
Zuivering	8.994.659
Totaal algemene reserve	17.371.200

Ratio weerstandsvermogen: relatie benodigde en beschikbare weerstandscapaciteit

Het weerstandsvermogen is de mate waarin de organisatie in staat is middelen vrij te maken (weerstandscapaciteit) om onverwachte financiële tegenvallers (risico's) op te vangen. De ratio weerstandsvermogen bestaat uit de relatie tussen de benodigde en de beschikbare weerstandscapaciteit.

Om te bepalen of het weerstandsvermogen toereikend is, wordt gekeken naar de verhouding tussen de gewenste weerstandscapaciteit (op basis van de financieel gekwantificeerde risico's) en de beschikbare weerstandscapaciteit. De uitkomst van de berekening vormt het weerstandsvermogen, zoals hieronder weergegeven. Deze berekening is gebaseerd op de stand van de algemene reserves conform jaarrekening 2018.

Ratio weerstandsvermogen =	Beschikbare weerstandscapaciteit	=	€ 17,4 mln.	=	2,52
----------------------------	-------------------------------------	---	-------------	---	------

Benodigde weerstandscapaciteit	€ 6,9 mln.
-----------------------------------	------------

Zoals in de 'Beleidsnota Weerstandsvermogen, risicomanagement, reserves en voorzieningen 2017-2023' is vastgesteld, waarderen we de ratio weerstandsvermogen volgens onderstaande normtabel. HDSR streeft naar een ruim voldoende weerstandsvermogen, zo dicht mogelijk bij 2,0. Aan dit streven wordt invulling gegeven door deze ratio bij de jaarrekening opnieuw te bepalen en indien nodig besluitvorming aan het algemeen bestuur voor te leggen om de omvang van de algemene reserves bij te stellen.

Normtabel

Weerstand velden		
<i>Waarderingscijfer</i>	<i>Ratio</i>	<i>Betekenis</i>
A	> 2.0	Uitstekend
B	1.4 – 2.0	Ruim voldoende
C	1.0 – 1.4	Voldoende
D	0.8 – 1.0	Matig
E	0.6 – 0.8	Onvoldoende
F	< 0.6	Ruim onvoldoende

Op basis van de vastgestelde norm blijkt dat de ratio weerstandsvermogen van HDSR op dit moment hoger is dan noodzakelijk. Een beschikbare weerstandscapaciteit van afgerond € 14,0 miljoen. zou precies voldoen aan de gewenste ratio van 2,0. Dit houdt in dat de ruimte bestaat om € 3,4 miljoen vanuit de algemene reserves, toe te laten vloeien naar de egaliseringsreserves. Mutaties in de reserves vinden plaats bij vaststelling van de jaarrekening. Indien de ratio op dat moment niet gewijzigd is, kan worden besloten dit ten uitvoer te brengen.

11.6 Financiering

Wet- en regelgeving

De Wet Fido (Financiering Decentrale Overheden) verplicht de waterschappen tot het hebben van een treasurystatuut en het opnemen van een financieringsparagraaf in de begroting en het jaarverslag. Het treasurybeleid van De Stichtse Rijnlanden is vastgelegd in de verordening “beleids – en verantwoordingsfunctie Waterschap HDSR” en in het “treasurystatuut”. Ons beleid is gericht op het financieren van activiteiten tegen zo laag mogelijke financieringskosten, waarbij de renterisiconormen worden beheerst en binnen de hiervoor geldende normen wordt geacteerd. De uitoefening van de financieringsfunctie vindt uitsluitend plaats voor de taken die in de regelgeving zijn opgedragen. Het waterschap financiert zijn taakuitoefening met eigen vermogen (reserves) en vreemd vermogen (leningen en rekening-courant). Op basis van de begroting 2020 heeft De Stichtse Rijnlanden te maken met een structurele financieringsbehoefte, hoewel deze lager ligt dan de jaren 2017 tm 2019. Deze financieringsbehoefte wordt veroorzaakt door voorgenomen investeringsplannen en aflossingsverplichtingen op de lopende leningen. De treasuryfunctie draagt zorg voor het aantrekken van voldoende financiële middelen om aan alle verplichtingen te voldoen. Hierbij moet worden voorkomen dat overschotten ontstaan. Dit aantrekken van financiële middelen moet tegen zo laag mogelijke kosten (rente) plaatsvinden en risico's moeten binnen de afgesproken normen (o.a. wet Fido en treasurystatuut) blijven.

Ontwikkelingen en rentevisie

De laatste jaren is de rente op de kapitaalmarkt (leningen met een looptijd langer dan 1 jaar) op een historisch laag niveau gebleven. Begin 2019 bedroeg de rente op de kapitaalmarkt voor een lening met een rentevaste periode (fixe) van 30 jaar tot 40 jaar ongeveer 1,80%. Per 31 juli 2019 bedraagt de rente op de kapitaalmarkt voor een lening met een rentevaste periode (fixe) van 30 jaar tot 40 jaar ongeveer 0,80%. Door eigen waarneming en informatie vanuit de bankwereld wordt getracht de renteverwachting te bepalen. Dit blijft moeilijk te voorspellen door economische en internationale ontwikkelingen. De basis van onze rentevisie vormt de renteverwachting over 12 maanden van de grote Nederlandse banken. Daarnaast adviseert het adviesbureau Thésor over relevante rente ontwikkelingen. De tekenen van herstel blijken niet structureel te zijn waardoor het verruimen van het monetaire beleid door de ECB weer aan de orde lijkt. De vooruitzichten voor 2020 duiden op een blijvend lage rente. De in rekening gebrachte rente op het rekening-courant krediet van De Stichtse Rijnlanden en van de langlopende leningen blijft onveranderd laag. Op grond van bovenstaande is bij het opstellen van de begroting 2020 voorzichtigheidshalve rekening gehouden met een rente van 1,00% voor nieuw aan te trekken langlopende leningen met een rentevast periode (fixe) van 30 jaar. De verwachting is dat binnen het genoemde percentage de benodigde financieringsmiddelen kunnen worden aangetrokken.

De rente die in rekening wordt gebracht op het rekening-courant krediet bij de Nederlandse Waterschapsbank (NWB Bank) is gebaseerd op de geldmarktrente (rente met een looptijd van maximaal 1 jaar). De geldmarktrente is al een aantal jaren laag, waardoor het voorlopig aantrekkelijk blijft om deels in de financieringsbehoefte te voorzien door middel van financiering met kort geld (binnen de kaders van de Wet FIDO). In juni 2019 bedroeg de debetrente voor de rekening-courant bij de NWB bank 0,10%.

De financiering van de activiteiten is gebaseerd op integrale financiering. De totale financieringsbehoefte van het waterschap is de graadmeter. Er wordt pas een langlopende geldlening aangetrokken als de kasgeldlimiet dreigt te worden overschreden. De uiteindelijke keuze voor een looptijd hangt af van de duur van de financieringsbehoefte, de actuele renteomstandigheden op het moment van afsluiten van de lening en de inpasbaarheid van deze looptijd in de bestaande langgeldleningenportefeuille. Om een te risicovolle financieringspositie te voorkomen zijn wettelijke normen vastgelegd voor de kasgeldlimiet en de renterisiconorm.

Liquiditeitsprognose, financieringsbehoefte en transacties

Er is een liquiditeitsprognose 2020 opgesteld op basis van de begroting 2020 met als basis de verwachte liquiditeitspositie per 31 december 2019. Op grond van deze liquiditeitsprognose is de verwachte financieringsbehoefte berekend. Voor de financiering (€ 15,0 miljoen) die nog aangetrokken moet worden, verwachten wij op basis van onze rentevisie gemiddeld 1,00% rente te moeten betalen over deze behoefte. In 2020 worden omvangrijke subsidiebedragen verwacht. Mocht door omstandigheden deze ontvangsten niet of op een later moment plaatsvinden dan kan dit invloed hebben op de financieringsbehoefte in 2020. De reguliere aflossingen bedragen € 3,7 miljoen, zodat de verwachte stand van de langlopende leningen per 31 december 2020 € 319,6 miljoen bedraagt. Het verloop van de langlopende leningen is in de onderstaande tabel verwerkt.

Langlopende leningen

Omschrijving	Mutatie	Bedrag
Prognose: langlopende leningen 31 december 2019		308,3
Reguliere aflossingen 2020	-3,7	
Financieringsbehoefte lange termijn (nog aan te trekken)	15,0	
		11,3
Prognose: langlopende leningen 31 december 2020		319,6

Bedragen zijn in miljoenen euro's

Schatkistbankieren

Sinds eind 2013 gelden de regels voor het Schatkistbankieren. Dit heeft tot gevolg dat alle provincies, gemeenten, waterschappen en gemeenschappelijke regelingen hun tegoeden moeten aanhouden in de Nederlandse schatkist, het zogenoemde Schatkistbankieren. De financiële gevolgen voor ons waterschap zijn nihil. Alleen in incidentele gevallen van overliquiditeit wordt tijdelijk een bedrag gestort op een rekening bij de overheid.

Risicobeheer

De houding van De Stichtse Rijnlanden ten aanzien van financiële risico's is defensief en risicomijdend. Het interne risicobeleid richt zich op het inzichtelijk maken, beheersen of verminderen van toekomstige risico's. De uitvoering van de treasurytaak mag niet leiden tot een vergroting van de risico's voor onze organisatie. Hierbij geldt dat het niveau van renterisico's in de komende jaren de wettelijke normen niet overschrijdt. Met de wettelijke normen bedoelen wij de kasgeldlimiet en de renterisiconorm, zoals vastgelegd in de Wet Fido (zie onderdeel externe toetsing).

Interne toetsing

De treasuryactiviteiten blijven ook in 2019 een onderzoeksonderwerp bij de interne rechtmatigheidscontrole.

Externe toetsing

De provincie Utrecht is aangewezen als toezichthouder voor de Wet Fido. Zij toetst of aan de normen uit de Wet Fido wordt voldaan. Er zijn twee wettelijke normen te onderscheiden:

- de kasgeldlimiet
- de renterisiconorm

Kasgeldlimiet

De wettelijke kasgeldlimiet bepaalt hoeveel, gemiddeld over een periode van 3 maanden, maximaal met kort geld (rekening-courant) gefinancierd mag worden. De kasgeldlimiet wordt berekend als een percentage van het begrotingstotaal per 1 januari van het betreffende begrotingsjaar. Voor waterschappen is dit vastgesteld op maximaal 23%. De kasgeldlimiet bedraagt voor het waterschap in 2020 circa € 35,8 miljoen.

Renterisiconorm

De renterisiconorm is een percentage van het begrotingstotaal. Voor waterschappen is het percentage bepaald op maximaal 30% van het begrotingstotaal. De renterisiconorm heeft als doel het renterisico bij herfinanciering te beheersen. Dit betekent dat jaarlijks niet meer dan 30,0% van het begrotingstotaal mag worden geherfinancierd. Het renterisicopercentage in 2020 bedraagt voor het waterschap circa 2,1% en is berekend door de aflossingen vanuit de leningenportefeuille af te zetten tegen het begrotingstotaal. Het renterisicopercentage ligt ruim binnen de norm.

Renterisico

Omschrijving	Bedrag	Percentage	Toelichting
Begrotingstotaal 2020	175,0		Bruto begrotingstotaal incl. MRB
1. Renterisico 30% van de begroting	52,5	30,0	% van begrotingstotaal
A. Renteherzieningen	0,0		
B. Aflossingen	3,7		Aflossingen in 2019
2. Renterisico(A en B)	3,7		Berekende renterisico
1. Renterisiconorm	52,5	30,0	% van begrotingstotaal
2. Renterisico werkelijk	3,7	2,1	% van begrotingstotaal
3. Ruimte renterisiconorm	48,8	27,9	% van begrotingstotaal

Bedragen zijn in miljoenen euro's

Tussentijdse rapportages

In de tussentijdse rapportages (Burap) wordt verantwoording over de treasurytransacties afgelegd en waar vereist het beleid bijgesteld op basis van de geactualiseerde liquiditeitsprognose. De volgende zaken worden tussentijds gerapporteerd:

- alle interne en externe ontwikkelingen, die te maken hebben met onze liquiditeitspositie en het aantrekken en uitzetten van gelden;
- een prognose van de financiële stromen en posities;
- de omvang van de renterisico's voor het resterende jaardeel;
- een algemene rentevisie voor het resterende jaardeel;
- een overzicht van de uitgevoerde transacties in het afgelopen jaar;
- de gewijzigde voorgenomen transacties, die ons treasurybeleid vormgeven;
- de toetsing van de renterisico's aan de renterisiconorm en de kasgeldlimiet.

11.7 EMU-saldo

Om zicht te hebben op het Economische en Monetaire Unie (EMU) -saldo van de lokale overheid, zijn alle decentrale overheden verplicht om de berekening van het EMU-saldo in de begroting op te nemen (Wet HOF). Daarnaast is de verplichting om de financiële informatie op kwartaalbasis aan het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) te verstrekken.

Bij het bepalen van het EMU tekort wordt een andere boekhoudmethode toegepast. Hierdoor is het goed mogelijk dat bij een sluitende begroting wel een overheidstekort kan bestaan.

De Unie van Waterschappen, IPO en VNG hebben in 2018 met het kabinet afspraken gemaakt over de ruimte in het Nederlandse EMU-tekort voor de decentrale overheden in de periode 2019 tot en met 2022. Voor 2020 bedraagt deze financiële ruimte 0,4% van het Bruto Binnenlands Product. De indicatieve referentiewaarde voor De Stichtse Rijnlanden bedraagt € 17,4 miljoen negatief. Een referentiewaarde is geen norm, maar een indicatie van het aandeel dat een waterschap in de gezamenlijke ruimte voor de decentrale overheden heeft.

Het Rijk stuurt alleen op het EMU-tekort van alle decentrale overheden gezamenlijk. De minister heeft er mee ingestemd dat hogere EMU-tekorten van de ene groep decentrale overheden in een bepaald jaar gecompenseerd kunnen worden door lagere tekorten of overschotten van andere groepen. Het kabinet heeft aangegeven geen boetes op te leggen. Verder mag een EMU-tekort geen belemmering zijn voor investeringen.

In onderstaand tabel is de opbouw van het EMU-saldo over de jaren 2020-2023 weergegeven. Uit de tabel blijkt voor 2020 een EMU-tekort van € 10,5 miljoen. Dat is binnen de indicatieve referentieswaarde. Door het oplopen van zowel de afschrijvingen als de investeringssubsidies wordt het negatieve EMU-saldo de komende jaren omgebogen tot een positief saldo.

Opbouw EMU-saldo

Opbouw EMU-saldo	Prognose 2020	Prognose 2021	Prognose 2022	Prognose 2023
1. Exploitatiesaldo voor mutatie reserves	2,3	0,5	0,6	0,8
2. Invloed investeringsuitgaven				
-/- Bruto investeringen *	-71,4	-75,0	-83,1	-80,5
+/- Investeringsubsidies **	30,2	36,0	46,9	52,2
+/- Afschrijvingen	29,4	31,8	31,1	31,9
3. Invloed voorzieningen				
+/- Toevoegingen aan voorzieningen	2,5	2,5	2,5	2,5
-/- Onttrekkingen aan voorzieningen	-3,5	-2,5	-2,5	-2,5
-/- Betalingen rechtstreeks uit voorzieningen	0,0	0,0	0,0	0,0
4. Invloed reserves	0,0	0,0	0,0	0,0
5. Deelnemingen en aandelen	0,0	0,0	0,0	0,0
Berekend EMU-saldo (negatief)	-10,5	-6,7	-4,5	4,4

* Bruto investeringen zijn inclusief de projecten in het kader van KWA+ en Sterke Lekdijk

** De bijdragen voor KWA+ en Sterke Lekdijk zijn meegenomen in de investeringssubsidies

Bedragen zijn in miljoenen euro's

11.8 Incidentele baten en lasten

In 2020 is een aantal begrotingsposten (meerjarig) incidenteel opgenomen. Een aantal van deze posten vloeit voort uit de ontwikkelingen die vanuit de Voorjaarsnota 2019 en het coalitieakkoord in deze begroting zijn opgenomen. Deze zijn toegelicht onder paragrafen van de bestuurlijke programma's. Onderstaand treft u een overzicht van de posten die ten opzichte van 2019 in de begroting van 2020 zijn verwerkt of gemuteerd.

Ook worden voor uitgaven in het kader van transitie, groen/blauwe diensten, de invoering van de omgevingswet, de sloopkosten van de rwzi's Utrecht en Maarssenbroek et cetera incidentele dekkingsbronnen (de bestemmingsreserves) aangesproken. Deze worden in het hoofdstuk Reserves en voorzieningen nader toegelicht.

Ontwikkelingen vanuit bestaand beleid

	2020
Solidariteitsbijdrage HWBP	€ 300.000
Kosten WOZ-gegevens	€ 350.000-
Verkiezingen	€ 160.000-
Exotenbestrijding	€ 470.000
Onderhoud NVO-oever	€ 200.000
Uitbreiding Impulsregeling (motie)	€ 200.000
totaal:	€ 660.000

Ontwikkelingen coalitieakkoord

	2020
Duurzaamheid	€ 550.000
Klimaatadaptatie	€ 450.000
Cultuurhistorie/ 2022	€ 100.000
Remmen bodemdaling veenweide	€ 275.000
Monitoring Gezond Water	€ 850.000
Digitalisering	€ 400.000
totaal:	€ 2.625.000

Ontwikkelingen Voorjaarsnota 2019

	2020
I&A Waterschapshuis	€ 250.000
WB WKB Veiligheidstoets	€ 241.000
Toekomstbestendige organisatie	€ 600.000
WB_Organisatieverandering	€ 370.000
WB Baggerprogramma na 2019	€ 1.868.000
OSA Data ecologie	€ 72.000
totaal:	€ 3.401.000

11.9 Verbonden Partijen

We ondervinden een opwaartse druk bij onze deelname aan een aantal verbonden partijen (Regionaal Historisch Centrum (RHC), AQUON en de Unie van Waterschappen). De verhoging van de bijdragen heeft de komende jaren een structureel karakter, deels als gevolg van de doorberekening van inflatie en deels door uitbreiding van activiteiten.

Inleiding

Door middel van verbonden partijen kunnen beleidsvoornemens van het waterschap tot uitvoering worden gebracht. In verband met bestuurlijke, beleidsmatige en financiële belangen en mogelijke daarmee verband houdende risico's moet in de begroting en in de jaarstukken een paragraaf worden opgenomen waarin aandacht wordt besteed aan de verbonden partijen. 'Een verbonden partij is een rechtspersoon, waarin het waterschap een bestuurlijk en een financieel belang heeft. Van een bestuurlijk belang is sprake indien het waterschap zeggenschap heeft, wat blijkt uit het hebben van een stemrecht of door middel van vertegenwoordiging in het bestuur van de organisatie. Onder een financieel belang wordt verstaan dat het waterschap middelen beschikbaar heeft gesteld die niet verhaalbaar zijn in geval van faillissement van de verbonden partij of in het geval dat de verbonden partij haar verplichtingen niet nakomt.

Visie op verbonden partijen

Het waterschap kent diverse samenwerkingsverbanden met andere overheden en instellingen. Daar waar het voordeel oplevert om samen te werken, zal deze samenwerking worden opgezet, c.q. worden gecontinueerd. Dit voordeel kan direct zijn (minder kosten en/of betere kwaliteit), maar ook indirect bijvoorbeeld in de vorm van een netwerk of naamsbekendheid.

Overzicht verbonden partijen

HDSR heeft met veel participanten een relatie, het is dan ook niet de bedoeling om over elk van hen te rapporteren. We beperken ons tot de bestaande verbonden partijen. Dat zijn in het geval van het waterschap: 1 vennootschap, 1 regeling voor gemene rekening, 4 gemeenschappelijke regelingen, 1 samenwerkingsovereenkomst en 2 verenigingen. Naast de Unie van Waterschappen is er een nieuwe vereniging opgericht waar ons waterschap aan is verbonden: de Vereniging werken voor waterschappen (Vwww).

De volgende verbonden partijen worden in het vervolg van deze paragraaf nader toegelicht:

1. Nederlandse Waterschapsbank (NWB).
2. Muskusrattenbeheer West- en Midden Nederland
3. Belastingssamenwerking gemeenten en hoogheemraadschap Utrecht (BghU)
4. Regionaal Historisch Centrum Rijnstreek en Lopikerwaard
5. Netwerk Water & Klimaat (voorheen Winnet)
6. AQUON
7. Het Waterschapshuis.
8. Unie van Waterschappen
9. Vereniging werken voor waterschappen (Vwww)

1. Nederlandse Waterschapsbank NV (NWB)

Vestigingsplaats	Den Haag	
Rechtsvorm	Naamloze Vennootschap	
Ingangsdatum	1954	
Openbaar belang (doelstellingen en activiteiten)	De Nederlandse Waterschapsbank N.V. (NWB Bank) is een financiële dienstverlener die zich met haar diensten exclusief richt op de Nederlandse publieke sector. De klanten van de NWB Bank zijn decentrale overheden (waterschappen, gemeenten en provincies) en instellingen onder garantie van (decentrale) overheden. Dit betreft voornamelijk instellingen voor sociale volkshuisvesting, gezondheidszorg, onderwijs en activiteiten op het gebied van water en milieu.	
Financieel belang HDSR	De deelneming van HDSR in deze AAA- bank bedraagt € 31.165 opgebouwd uit 224 (van de 50.478) aandelen A van nominaal € 115 en 47 (van de 8.511) aandelen B van nominaal € 460 (waarvan 25% volgestort) van de NWB.	
Bestuurlijk belang HDSR	Het recht bestaat de algemene vergadering van aandeelhouders te bezoeken.	
Financiële kerncijfers (x € 1 miljoen):	31/12/2017	31/12/2018
- Eigen vermogen	1.628	1.726
- Vreemd vermogen	85.495.	81.989
- Jaarresultaat	V 123	V 100
Relatie met programma	Algemene dekkingsmiddelen	
Risico's	Gering	
Overige informatie	Niet van toepassing	

2. Muskusrattenbeheer West- en Midden Nederland (MRB)

Vestigingsplaats	Houten	
Rechtsvorm	Overeenkomst van kosten voor gemene rekening	
Ingangsdatum	1 januari 2012	
Openbaar belang (doelstellingen en activiteiten)	Het beschermen van de waterstaatswerken tegen schade veroorzaakt door woel- en graafwerk van muskus- en beverratten. Deze taak is vastgelegd in de gewijzigde Waterwet die op 1 juli 2011 is ingegaan. Muskusrattenbeheer West- en Midden Nederland voert deze taak uit voor de waterschappen: Hollands Noorderkwartier, Amstel, Gooi en Vecht, Rijnland, Delfland, Schieland en de Krimpenerwaard, De Stichtse Rijnlanden.	
Financieel belang HDSR	De bijdrage aan de dienstverlening door MRB (aandeel 24,6%) is voor het waterschap in 2019 begroot op € 2,38 miljoen. (2018: € 2,38 miljoen) Verwachte bijdrage 2020: € 2,44 miljoen.	
Bestuurlijk belang HDSR	De Stichtse Rijnlanden heeft zitting in het Bestuurlijk Overleg van MRB met twee deelnemers uit het college van dijkgraaf en heemraden. De dijkgraaf van HDSR is voorzitter van het Bestuurlijk Overleg en één van de heemraden vertegenwoordigt HDSR als lid van het Bestuurlijk Overleg.	
Financiële kerncijfers in euro's	31-12-2017	31-12-2018
- Eigen vermogen	0	0
- Vreemd vermogen	0	0
- Jaarresultaat	V € 269.000	V € 417.000
Relatie met programma	Veiligheid	
Risico's	Uittreden van één of meer deelnemers is van invloed op de kostenverdeling.	
Overige informatie	Niet van toepassing	

3. Belastingssamenwerking gemeenten en hoogheemraadschap Utrecht (BghU)

Vestigingsplaats	Utrecht	
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke Regeling	
Ingangsdatum	1 januari 2014	
Openbaar belang (doelstellingen en activiteiten)	Samenwerken bij de beleidsvoorbereiding, heffing en invordering van waterschapsbelastingen en gemeentelijke belastingen, alsmede bij de uitvoering van de Wet waardering onroerende zaken en het beheer en de uitvoering van vastgoedinformatie. Doel is verbeteren van kwaliteit, continuïteit en efficiency.	
Financieel belang HDSR	De bijdrage aan de dienstverlening door BghU is voor het waterschap in 2019 begroot op € 2,5 miljoen. (2018: € 2,46 miljoen). Verwachte bijdrage 2020: € 2,575 miljoen.	
Bestuurlijk belang HDSR	De Stichtse Rijnlanden heeft zitting in het Algemeen Bestuur van BghU met twee deelnemers uit het college van dijkgraaf en heemraden	
Financiële kerncijfers in euro's	31-12-2017	31-12-2018
- Eigen vermogen	€ 566.002	€ 346.411
- Vreemd vermogen	€ 1.781,600	€ 1.691.630
- Jaarresultaat	V € 184.751	N € 219.590
Relatie met programma	Lastendruk	
Risico's	Uittreden van een deelnemer kan invloed hebben op het productievolume, het kostenniveau en de kostenverdeling.	
Overige informatie	Deelnemers op dit moment naast het waterschap zijn de gemeenten Bunnik, De Bilt, Houten, Lopik, Nieuwegein, Utrecht, Zeist en Utrechtse Heuvelrug.	

4. Regionaal Historisch Centrum Rijnstreek en Lopikerwaard (RHC)

Vestigingsplaats	Woerden	
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke Regeling	
Ingangsdatum	1 april 2008	
Openbaar belang (doelstellingen en activiteiten)	Het gezamenlijk beheren van de archiefbewaarplaats door een bevoegd archivaris. Deelnemende gemeenten naast HDSR zijn: Bodegraven-Reeuwijk, Lopik, Montfoort, Oudewater, Woerden, IJsselstein.	
Financieel belang HDSR	De bijdrage voor 2018 bedroeg uiteindelijk € 157.112. De verwachte bijdrage voor 2019 bedraagt € 180.400 (Bedrag excl. BTW bedraagt € 149.091) De begrote bijdrage voor 2020 bedraagt een bedrag van € 185.000) (bedrag excl. BTW bedraagt € 152.893)	
Bestuurlijk belang HDSR	De Stichtse Rijnlanden heeft zitting met één vertegenwoordiger uit het college in de Archiefcommissie (incl. plaatsvervanger). De vertegenwoordigers leggen verantwoording af over het door de Archiefcommissie gevoerde beleid aan het college dat hen heeft aangewezen.	
Financiële kerncijfers in euro's:	31-12-2017	31-12-2018
- Begroting	Begroting 2017 € 687.900	Begroting 2018 € 871.666
- Realisatie	Realisatie 2017 € 592.833	Realisatie 2018 € 787.587
- Jaarresultaat	Saldo V € 95.067	Saldo V € 84.079
Relatie met programma	Bestuur en organisatie	
Risico's	Beperkt	
Overige informatie	De kosten van het RHC worden voorgeschoten door de gemeente Woerden. Een nadelig jaarrekening saldo wordt gedekt door bijdragen van de deelnemers aan de regeling en wel als volgt: a) de kosten van de centrale archiefbewaarplaats van het Regionaal Historisch Centrum naar verhouding van het aantal strekkende meters, dat de desbetreffende deelnemer in de archiefbewaarplaats te Woerden heeft ondergebracht; b) de overige kosten naar verhouding van het inwonertal van de desbetreffende gemeente, waarbij voor HDSR uitgegaan wordt van een fictief inwonertal van 40.800, dat elk jaar procentueel aangepast wordt aan het verloop van de bevolking bij de deelnemende gemeenten in de gemeenschappelijke regeling (2019: 41.500).	

5. Netwerk Water & Klimaat (voorheen Winnet)

Vestigingsplaats	Houten														
Rechtsvorm	Samenwerkingsverband														
Ingangsdatum	1 januari 2020, looptijd 4 jaar (voorgenomen ondertekening samenwerkingsovereenkomst in oktober 2019)														
Openbaar belang (doelstellingen en activiteiten)	De voorlopers van deze brede samenwerking zijn de Coalitie Ruimtelijke Adaptatie (CRA, samenwerking op het gebied van ruimtelijke adaptatie sinds 2016) en Winnet (samenwerking op het gebied van de afvalwaterketen sinds 2012). Deze samenwerkingsverbanden worden samengevoegd in een nieuwe samenwerking Netwerk Water & Klimaat. De opgaven voor ruimtelijke adaptatie en de (afval)waterketen zoals die zijn verwoord in het deltaplan ruimtelijke adaptatie/Bestuursakkoord Klimaatadaptatie (BAKA) en het Bestuursakkoord Water (BAW), inclusief het bijbehorende addendum, zijn leidend in de doelstelling. De partners richten zich specifiek op een klimaatbestendige en waterrobuuste inrichting van onze regio. Hierbij vindt een intensivering van de (netwerk)samenwerking binnen de (afval)waterketen en klimaatadaptatie plaats. De bewustwording van de gevolgen en de effecten van klimaatverandering, bij zowel interne organisaties als bij de omgeving, worden vergroot. Tevens worden waterveiligheid en de digitale dreigingen rondom waterassets zoveel mogelijk gezamenlijk aangepakt. De doelstelling is om dit middels slim samen te werken, kansen te benutten, kennis te delen en te innoveren te bereiken. Deze overeenkomst betreft een samenwerkingsverband van een veertiental gemeenten in de regio Utrecht Zuidwest (Bunnik, De Bilt, Houten, Lopik, Montfoort, Nieuwegein, Oudewater, Stichtse Vecht, Utrecht, Utrechtse Heuvelrug, Wijk bij Duurstede, Woerden, IJsselstein en Zeist.), HDSR, de provincie Utrecht en de Veiligheidsregio Utrecht.														
Financieel belang HDSR	In 2018 is een bijdrage betaald van € 48.300 (Winnet) De bijdrage voor 2019 is begroot op € 47.150 (Winnet) Verwachte bijdrage 2020: € 47.500 (Netwerk Water & Klimaat)														
Bestuurlijk belang HDSR	Op de Water & Klimaattafel zijn de bestuurlijke portefeuillehouders vertegenwoordigd van de partners. De bestuurders zijn bepalend in de koers.														
Financiële kerncijfers in euro's:	<table><tr><td></td><td>31-12-2017 (Winnet)</td><td>31-12-2018 (Winnet)</td></tr><tr><td>- Eigen vermogen</td><td>N.v.t.</td><td>N.v.t.</td></tr><tr><td>- Vreemd vermogen</td><td>N.v.t.</td><td>N.v.t.</td></tr><tr><td>- Jaarresultaat</td><td>€ 36.402</td><td>€ 22.500</td></tr></table>				31-12-2017 (Winnet)	31-12-2018 (Winnet)	- Eigen vermogen	N.v.t.	N.v.t.	- Vreemd vermogen	N.v.t.	N.v.t.	- Jaarresultaat	€ 36.402	€ 22.500
	31-12-2017 (Winnet)	31-12-2018 (Winnet)													
- Eigen vermogen	N.v.t.	N.v.t.													
- Vreemd vermogen	N.v.t.	N.v.t.													
- Jaarresultaat	€ 36.402	€ 22.500													
Relatie met programma	Zuiveringsbeheer en Beperking gevolgen klimaatverandering														
Risico's	Beperkt. Uittreden van één of meer deelnemers is van invloed op de kostenverdeling.														
Overige informatie	Niet van toepassing														

6. AQUON

Vestigingsplaats	Tiel	
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling	
Ingangsdatum	1 juli 2011	
Openbaar belang (doelstellingen en activiteiten)	AQUON is het instituut voor wateronderzoek voor negen waterschappen. AQUON levert monsterneming, analyse en rapportage van chemisch, fysisch en biologisch onderzoek naar de eigenschappen van het natte milieu. AQUON verzorgt voor negen deelnemers het waterkwaliteitsonderzoek, dat uitgevoerd moet worden als gevolg van wettelijke verplichtingen (zoals zwemwateronderzoek en KRW monitoring). Tevens is het, ten behoeve van de uitvoering en evaluatie van het eigen beleid, noodzakelijk kwaliteit- en kwantiteitsmetingen uit te voeren en daarover te rapporteren.	
Financieel belang HDSR	Voor 2019 is een bijdrage begroot van € 1.403.000 Verwachte bijdrage 2020 Laboratoriumkosten: € 1.575.000 Verwachte bijdrage 2020 Eigenarendeel: € 40.000	
Bestuurlijk belang HDSR	HDSR is met een lid van het college zowel in het Dagelijks Bestuur als in het Algemeen Bestuur vertegenwoordigd in de GR.	
Financiële kerncijfers in euro's:	31-12-2017	31-12-2018
- Eigen Vermogen	€ 293.592	€ 0
- Vreemd vermogen	€ 16.284.803	€ 16.625.059
- Jaarresultaat	€ 5.363	€0
Relatie met programma	Kwaliteit van het oppervlaktewater, zuiveringsbeheer	
Risico's	Uittreden van een deelnemer kan invloed hebben op het productievolume, het kostenniveau en de kostenverdeling.	

7. Het Waterschapshuis

Vestigingsplaats	Amersfoort	
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling	
Ingangsdatum	1 januari 2013	
Openbaar belang (doelstellingen en activiteiten)	Het Waterschapshuis bevordert samenwerking op ICT-gebied tussen waterschappen en andere overheden die actief zijn in de watersector. Er worden ICT - programma's uitgevoerd voor de waterschappen en er worden applicaties beheerd die door meerdere waterschappen gebruikt worden.	
Financieel belang HDSR	Jaarkosten HDSR bedragen voor 2018 € 632.779 Verwachte bijdrage 2019: € 905.000 (bijgesteld) Verwachte bijdrage 2020: € 820.000	
Bestuurlijk belang HDSR	Eén lid en een plaatsvervangend lid in het Algemeen Bestuur.	
Financiële kerncijfers in euro's:	31-12-2017	31-12-2018
- Eigen vermogen	€ 0	€ 0
- Vreemd vermogen	€ 10.657.901	€ 10.360.929
- Jaarresultaat	Nadelig € 37.255	€ 0
Relatie met programma	Bestuur en organisatie	
Risico's	Herziening van het werkpakket door HWH 2.0 kan tot financiële en inhoudelijke risico's leiden.	
Overige informatie	geen	

8. Unie van Waterschappen

Vestigingsplaats	Den Haag		
Rechtsvorm	Verenging		
Ingangsdatum	1927		
Openbaar belang (doelstellingen en activiteiten)	De Unie van Waterschappen behartigt de belangen van de waterschappen en zorgt voor kennisuitwisseling en samenwerking tussen de waterschappen. De Unie vertegenwoordigt de waterschappen in het nationale en internationale speelveld. De Unie van Waterschappen de vereniging van 21 waterschappen in Nederland. In totaal zijn er 22 waterschappen in Nederland. Waterschap Blija Buitendijks, een onbewoond buitendijks gebied aan de Friese Waddenkust, is geen lid van de Unie van Waterschappen. Door de leden van de Unie is een garantiestelling afgegeven voor totaal € 2,0 miljoen.		
Financieel belang HDSR	Jaarkosten HDSR bedragen voor 2019 € 511.629 (incl. bijdrage beverratten € 42.873) Verwachte bijdrage 2020: € 531.916 (incl. bijdrage voor beverratten € 45.721)		
Bestuurlijk belang HDSR	HDSR is lid van de Unie van Waterschappen		
Financiële kerncijfers in euro's:	31-12-2017	31-12-2018	
- Eigen vermogen	€ 827.232	€ 924.709	
- Vreemd vermogen	€ 11.453.239	€ 13.063.613	
- Jaarresultaat	V 109.104	V 97.477	
Relatie met programma	Bestuur en organisatie		
Risico's	Beperkt		
Overige informatie	geen		

9. Vereniging werken voor waterschappen

Vestigingsplaats	Den Haag
Rechtsvorm	Vereniging
Ingangsdatum	2019
Openbaar belang (doelstellingen en activiteiten)	Voor het onderhandelen en afsluiten van een cao waterschappen is een vereniging nodig. Een vereniging van werkgevers die samen afspraken willen maken over arbeidsvoorwaarden. In onze sector hebben waterschappen en gelieerde organisaties samen deze vereniging opgericht. Een vereniging met het doel een cao afsluiten in haar statuten.
Financieel belang HDSR	€ 20.000 (schatting)
Bestuurlijk belang HDSR	HDSR is lid van de Vereniging werken voor waterschappen
Financiële kerncijfers in euro's:	
- Eigen vermogen	N.v.t.
- Vreemd vermogen	N.v.t.
- Jaarresultaat	N.v.t.
Relatie met programma	Bestuur en organisatie
Risico's	Beperkt
Overige informatie	geen

Titel

Begroting 2020

Datum

20 november 2019